ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3336 ՈՒՐԲԱԹ 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1882 Ն. Տ. 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1882

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոյ համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր-Տնօրէնին պիտի ուղղուի։ Կ. Պոլիս Պահճէ—Գափու Հէյալ Պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։
Հանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Ջնջուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն. — Մնացորդք Անեցւոց. — Խնդիր եկեղեցականաց. — Տնտեսական զարգացում Հայոց (Վերջ. Քերթուած

Կ. ՊՈԼԻՍ 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Քարբերդի նախագահ ատենին ընդհ. դատախազի օգնական Պօղոս էֆէնտի՝ Մէրտինի դատարանին ընդհ. դատախազի օգնական անուանեցաւ։

Մայրաքաղաքիս Գերմանական դեսպան Պ. Ռատովից երէկ Բ. Դուռն երթալով փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Նախարարաց։

Օսմ. Աֆրիկաճ անուն Թնդանօթակիր զրահաւորն այսօր կամ վաղը Աֆրիկեան Տրիպօլիս պիտի երթայ տեղւոյն Արաբաց դժգոհութեան պատճառաւ։

Եգիպտոսէն վերջին Թղթաբերով եկած լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Սուտանէն առնուած լուրերն եգիպտական կառավարութեան նըպաստաւոր են, և թէ պաշտօնապէս ստուգուեր է որ Սուտ մարգարէին գլխաւոր հրամանատարներէն մին եգիպտական զօրաց ձեռքն ինկեր է։

Խմէքրն Լըքսբրէս կը ծանուցանէ Բ. Դրան անցեալ շաբաթ օրը Պուլղարիոյ գործակատարին ծանուցագիր մը ղրկելով պահանջեր է որ Պուլղարիայէն բացակայ գտնուող կալուածատէր իսլամաց յառաջագոյն տրուած պայմանաժամն երկարաձգի։ Պայմանաժամը նոյ. 1/13 ին լրացած էր. բայց Բ. Դրան և Պուլղարիոյ կառավարութեան միջև յարաբերութեանց խնդրոյն առթիւ ծագած վէճերն անհնարին ըրած էին իսլամ կալուածատէրաց՝ Պուլղարիա երթալով կարգադրել իրենց կալուածական գործերը։

Կը յուսացուի թէ, կը յարէ յիշեալ լրագիրը, Բ. Դրան սոյն պահանջումը դժուարութեան չհանդիպի։

Վագըթ կ՚ըսէ թէ ուշադրութեան դրաւող քաղաքական լուրերը Գարատաղի սահմանագլխէն եկած նորագոյն լուրերն են։ Սահմանագլխէն եկած լուրի մը նայելով, Գարատաղի իշխանը պահանջեր է Օսմ. զօրաց հրամանատարէն որ Գուսինիէ ամուր գիրքն, որ այս միջոցիս Օսմ. զօրաց ձեռքը կը գտնուի, 24 ժամու մէջ Գարատաղցւոց յանձնուի, ապա թէ ոչ՝ սպառնացեր է զինու զօրութեամբ գրաւել զայն։ Երէկ իրիկուն զրոյց եղաւ թէ շրջակայներէն երեք փաշտ Օսմ. զօրք ղըրկուած են ի Գուսինիէ։ Սակայն այս լուրը, կը յարէ յիշեալ լրագիրը, տակաւին ստուգութեան կարօտ են։

Մայրաքաղաքիս դեսպանաց երիցագոյնը Պարսկական դեսպան Մոհսին խանը լինելով, դեսպանաց մէջ առաջնութեան խնդիր ծագած էր։ Խմէքրն Լըքսբրէսի խօսքին նայելով՝ այս խնդիր հետեւեալ կերպիւ կարգադրուած է. Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան՝ իբրեւ դեսպանաց երիցագոյնը՝ պաշտօնական արարողութեանց մէջ առաջնութիւն պիտի ունենայ, իսկ իտալական դեսպան Քորթի կոմսն ալ՝ իր երկարատեւ պաշտօնավարութեան պատճառաւ՝ Եւրոպական աշխարհավարութեան վերաբերեալ խնդրոց մէջ դեսպանաց երիցագոյնը պիտի համարուի։

Այսօր՝ Վագըթ՝ իր առած տեղեկութեանց յենլով կը ծանուցանէ թէ Երուսաղէմի յունաց նոր Պատրիարքին ընտրութեան նկատմամբ Երուսաղէմի Ս. Սինոդին կողմէ ղըրկուած պաշտօնական տեղեկագրին վրայ Ֆէնէրի Ս. Սինոդն՝ անցեալ շաբաթ օրն ի խորհուրդ գումարուելով՝ նոր Պատրիարքին ընտրութիւնը մանրամասնաբար քններ և եկեղեցական օրինաց համաձայն գտնելով մեծամասնութեամբ որոշեր է վաւերացնել. երեք եկեղեցականք միայն հակառակ կարծիք յայտներ են, որոց մէջ է գլխաւորաբար Կ. Պոլսոյ Յունաց Պատրիարքը։ Ֆէնէրի Ս. Սինոդը՝ Երուսաղէմի յունաց Պատրիարքարանին արժանիքն ու պատիւը նուաստացնելու նպատակաւ տեսակ տեսակ զըրպարտութիւններ յօրինող անձանց դէմ ցաւ յայտնելով՝ որոշեր է Երուսաղէմի Պատրիարքարանը պաշտպանել և Պատրիարքին ընտրութիւնը վաւերացնել տալու համար միջոցներ ձեռք առեր է։ Վագըթի տուած այս լուրերն անհաւատալի կը թուին մեզ և հետեւապէս ըստուգութեան կարօտ։

Յունաց Պատրիարքական փոխանորդը թեմական վարժարանաց հոգաբարձութիւններուն և ուսուցիչներուն շրջաբերական մը ղրկելով պատուիրեց որ ամենամեծ ուշադրութիւն ընեն աշակերտաց ձեռքը տրուելիք դասագրոց ընտրութեան, և միանգամայն իմացուց թէ ձեռընհաս իշխանութեան առջև պատասխանատու պիտի ըլլան, եթէ վարժարանաց մէջ կրօնական և քաղաքական տեսակէտով վնասակար գիրքեր գտնուին։

Աղեքսանդրիա հրատարակեալ յունական Օմոնիա լրագիրը կ՚ըսէ թէ Արապիի և իր մեղսակցաց հարցաքննութիւններն և թէր ու դէմ վկայութիւններն 10,000 երեսէ բաղկացեալ մեծ հատոր մը պիտի կազմեն։

Լիբանանու կառավարիչ Ռիւսթէմ փաշա, որոյ երկրորդ հնգամեայ պաշտօնավարութիւնն յառաջիկայ տարւոյ մայիս 1/13ին կը լրանայ, մայրաքաղաքս գալու հրաման խնդրեր է Բ. Դրնէն ինչ ինչ առաջարկներ ներկայելու համար կայսերական կառավարութեան, և թէ երրորդ անգամ իր պաշտօնին մէջ վերահաստատուի։ Սակայն Բ. Դուռը չէ տուեր անոր խնդրած հրամանը։ Խմէքրն Լըքսբրէս կ՚ըսէ թէ կայսերական կառավարութիւնը գոհ է Ռիւսթէմ փաշայի պաշտօնավարութենէն, բայց պայմանաժամը նորոգելու մասին նախարարաց մի քանին համամիտ չեն, և այս կարծեաց տարբերութիւնը մեծ տէրութեանց դեսպաններուն մէջ այս նըկատմամբ ծագած անհամաձայնութեան արդիւնքն է։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալ Ալէքօ փաշայի և Ռուսական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Քրէպէլի միջեւ վէճ մը ծագած՝ բայց ի վերջոյ հաշտութիւն գոյացած էր։ Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ, այս խնդիրը մանրամասնաբար քննելու համար յատուկ պաշտօնեայ մը Փիլիպէ ղրկած լինելով՝ ընդարձակ տեղեկագիր մը ստացեր է, որոյ պարունակութեան նայելով, կ՚ըսէ Վագըթ, ծագած վէճն ըստ ինքեան անկարեւոր է, բայց թէ մայրաքաղաքիս և թէ Բեդրսպուրկի մէջ չափազանցուած է եղեր։

Խմէքրն Լըքսբրէս կ՚ըսէ թէ ընդհանուր պարտուց վարչական խորհուրդը ծխախոտի Ռէժիի խնդրոյն վրայ խորհրդակցելու համար ի նիստ հրաւիրած է կայսերական կառավարութեան և Օսմ. կայսերական պանքային պատուիրակները։ Ռէժիի ծրագիրն ի գործ դնելու համար հարկ եղած դրամական կարգադրութիւնք արդէն եղած են խումբ մը Ֆրանսացի, Աւստրիացի և Գերմանացի դրամատերց հետ։ Ընդհանուր պարտուց վարչական խորհրդին կողմէ Ֆրանսացի և Աւստրիացի անդամք պատուիրակ կարգուած են։

Երէկուան Լըքսբրէս Քարբերդէն նոյ. 6 թուով գրուած նամակ մը կը հրատարակէ, որոյ հեղինակը Չնքուշի ճամբով Տիարպէքիր և Մարտին գնացած և Էրղանա Մատէնի ճամբով Քարբերդ վերադարձած լինելով, իր տեսած տեղերուն խեղճութիւնը կը նկարագրէ։ Աղքատութիւնը խիստ յաճախեալ է, ժողովուրդն օր ըստ օրէ կ՚աղքատանայ։ Հանձքն առատ չէ։ Դրամը չարունակաբար Կ. Պոլիս կը ղրկուի կեդրոնական կառավարութեան պիտոյից համար և օտար վաճառք գնելու, բայց մայրաքաղաքէն դրամ չերթար հոն։ Շատ մարդիկ, որ երբեմն հարուստ էին, յետին աղքատութեան վիճակի հասած են։ Ժողովուրդը կը յուսահատի։ Տիարպէքիրի և Մարտինի դաշտերուն մեծ մասը, թերեւս 20 կանգունի վրայ 19 կանգունն, անմշակ է։ Բնակիչք, որք երբեմն հարուստ և բազմաթիւ էին, այսօր անարուեստ խեղճ Քուրդեր են։ Ասոնք ալ Պէտէվիներէ վախնալով, դաշտը չեն մշակեր։ Պէտք է զօրաւոր կառավարութիւն մը, որ ժողովուրդը պաշտպանէ, աշխատութիւնը քաջալերէ և Քուրդերն ու Արաբները զսպէ. պէտք է արուեստագէտ ժողովուրդ մը, նաեւ փոխադրութեան միջոցներ, այսինքն լաւ ճանբաներ։ Քաղաքական բարենորոգմանց, որոց վրայ կը խօսուի երկար ժամանակէ ի վեր, մեծ պէտք կայ. 2–3 տարի առաջ եղած փոփոխութիւնն, որով Գաւառներու գործադիր իշխանութիւնն աւելցած էր, լաւ արդիւնք չունենար։ Գատըները կրօնական կրթութիւն միայն ստացած են, և անյարմար են վարչական պաշտամանց։ Դատարանք արդարութիւնն ի գործ չեն դներ։ Չարագործ մարդիկ ազատ կը թողուին, և երբ կառավարիչը բողոք բառնայ, յանցաւորք կը պատասխանեն թէ իրենց անկախութիւնը պարտի յարգել (՞.՞)։ Կառավարիչ մ՚ըսած է Լըքսբրէսի թղթակցին. «Ես կը նմանիմ նաւու մը նաւապետին, որ կը տեսնէ թէ իր նաւը ժայռերու վրայ պիտի լինայ, բայց թեւերն ու բերանը կապուած են, և չկրնար միջամտել։» Պաշտօնատարք ամսական չստանալով, որովհետեւ բոլոր հասոյթը Կ. Պոլիս կը ղրկուի, կաշառք կ՚առնուն։ Խելացի պաշտօնատար մ՚ըսած է իրեն թէ Տիարպէքիրի կուսակալութեան կարելի հասոյթը, Պագդադներն ալ հաշուելով, 45 միլիոն ղրուշի միայն կրնայ հասնիլ, մինչ Կ. Պոլսէն Տիարպէքիրի կառավարական սընտուկին վրայ այժմէն 80 միլիոն ղըրուշի հավալէ քաշուած է։ Համալէններու տուրեւառը հաշուապահութեան կանոնաւոր ճիւղ մ՚եղած է։

Լըքսբրէս այս թղթակցութեան վրայ խորհրդածելով կ՚ըսէ թէ Օսմ. տէրութեան ներքին ոյժն այժմ փոքր Ասիոյ մէջ է, և ո՛չ թէ Եւրոպական Թուրքիա։ Իր Եւրոպական ստացուածք այնպիսի դրացիներով շրջապատեալ են, որք քաղաքակրթութեան բնական դըրդմամբք յառաջ երթալու ընդունակ են, և Բ. Դրան նախաձեռնութեան չեն կարօտիր, մինչդեռ Ասիոյ կողմը Բ. Դրան կը պատկանի երկրին զարգացումը գոյացնել։ Ռուսիա փոքր-Ասիան գրաւելու կը պատրաստուի, բայց Թուրքիա, Եւրոպական օգնութեամբ, կարող է տակաւին կասեցնել զնա՝ եթէ ժողովուրդը գոհ ընէ, և գոհ և բարեկեցիկ ժողովրդեան մը վրայ հիմնէ իր զօրութիւն։ Ապա թէ ոչ, կազմակերպութիւնն, որ արդէն սկսած է ի փոքր-Ասիա, շուտով պիտի յառաջանայ, և շատ չանցած Թուրքիա ուրիշ բան չպիտի լինի՝ բայց եթէ դլուխ մ՚առանց մարմնոյ։ Լըքսբրէս կը յարէ թէ իր թղթակից երկար ժամանակէ ի վեր Քարբերդ կը բնակի, երկիրը լաւ կը ճանչնայ, և թէ իր դիտողութիւնք հակաթուրք զգացման մ՚արդիւնք չեն։

Մայրաքաղաքիս նաւահանգստին վերատեսուչ Տիլավէր փաշա հինգ սնտուկ զէնք գրաւեց, որք Ճէյմս Պէրնըր անուն շոգենաւով Անվէրսէն բերուած էին։ Անվէրսի Օսմ. հիւպատոսը կանխաւ հեռագրած էր արտաքին գործոց նախարարին թէ հինգ սնտուկ զէնք ղրկուած էր Կ. Պոլիս։ Այս զէնքերն այժմ նաւահանգստի վերատեսչութեան պաշտօնատունը գտնուելով յետ քննութեան տիրոջը պիտի յանձնուին եթէ Թուրքիա մտնելն արգիլուած զինուց կարգէն չեն։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Լէյ ծովառումբն երկու անգամ փորձուեցաւ ի ներկայութեան քննիչ յանձնախմբի մը։ Կ՚ըսուի թէ կայսերական կառավարութիւնը վերջնական որոշում մը տալէ առաջ որոշեր է Պէրտան զօրավարին պայմանաժամ մը տալ, որպէս զի իր հնարած ծովառումբին շինութիւնն աւարտելով փորձի ենթարկէ։ Պէրտան ծովառումբն ալ փորձելէ յետոյ՝ կայսերական կառավարութիւնն առաջարկեալ երկու տեսակ ծովառումբերէն մին պիտի ընտրէ նեղուցներուն պաշտպանութեանը համար։

Նախընթաց իրիկուն Պէշիկթաշի մեծ փողոցէն անցնող ձիաւոր մը, իւր ձին վազցուցած ժամանակ 60–65 տարու մարդ մը կոխոտեց, որ ճակտին կից մ՚ուտելով մեռաւ։ Ձիաւորն իւր ճանբան շարունակեց՝ առանց ոստիկանութեան կողմէ բռնուելու։

Պէշիկթաշի ոստիկանութիւնը նախընթաց օրը Բիւչիւք-Չիֆթլիք կոչուած տեղն տուն մը կոխելով կանանց վերաբերեալ զգեստներ և ուրիշ բազում գողցուած նիւթեր գտաւ և գողերն ալ ձերբակալեց, որոց մին Ֆէրհատ անուն սեւամորթ մ՚էր։

Վագըթ ի լրոյ կը պատմէ թէ ասկէ 4–5 օր առաջ Սարաճխանէի կողմը Թուրք կին մ՚իր բարեկամներէն միոյն տունը հիւր կ՚երթայ. խօսակցութեան միջոցին հիւանդութեան վրայ խօսք բացուելով, հիւր կինն իւր ունեցած մէկ հիւանդութիւնը կը պատմէ. տանը տիկինը ըսելով թէ ինք այդ հիւանդութեան դեղը գիտէ, տուփ մը լուցկի կ՚առնու և գլուխները գաւաթ մը ջրի մէջ հալեցնելով հիւանդ կնոջ կուտայ խմելու։ Հիւր կինը դեղ կարծելով զայն՝ ամբողջապէս կը խմէ, և շատ չանցած տառապանքին մէջ սաստիկ ցաւ մ՚զգալով քանի մը ժամ վերջը կը մեռնի։ Ոստիկանութիւնն իմանալով տանտէրը կը ձերբակալէ և հարցաքննութեան կ՚ենթարկէ. միանգամայն մեռեալ կնոջ մարմինն երեք օր հոն մնալէ յետոյ, չորեքշաբթի օրը կանանց հիւանդանոցը կը փոխադրուի բժշկական քննութիւն կատարուելու համար։ Յիշեալ լրագիրը զայս պատմելէ յետոյ՝ ոստիկանութեան կողմէ պաշտօնական տեղեկութիւն կը խնդրէ։

Աղեքսանդրիայէն լուր կուտան թէ Ռուսական հպատակի մը գլուխը գտնուեր է, գլուխը ջախջախուած։ Սպանեալը խաղաղասէր և պարկեշտ մարդ մը լինելով՝ կը կարծուի եղեր թէ գիշերապահներն ըրած են, որոց մին բռնուելով բանտարկուած է։ Այս իրողութիւն կը ցուցնէ թէ տակաւին ապահովութիւնը կատարելապէս վերահաստատուելէ հեռի է.

Պարսից կառավարութիւնն իւր անկանոն հեծելազօրը Ռուսական խազախ հեծելազօրաց եղանակաւ վերակազմելու փափաք յայտնելով խնդրեր է Ռուսական կառավարութենէն որ հեծելազօրաց սպաներ ղրկէ իրեն։ Ռուսական կառավարութիւնը Պարսից շահին սոյն խնդիրն ընդունելով կայսերական անձնապահ հեծելազօրաց դասէն քանի մ՚սպաներ ղրկեր է ի Պարսկաստան։ Այս սպայք Գուրպան պայրամի տօնին առթիւ Շահին ներկայանալով պատուանշաններ ստացեր են։

Իգդիրէն մեզ գրում են որ Իգդիրում երիտասարդ վաճառականները դիտաւորութիւն ունեն իրանց մէջ կազմել մի առեւտրական ընկերութիւն տեղական մթերքները մէկ կողմից Ռուսաստանի հետ, միւս կողմից Թիւրքաց Հայաստանի, և յատկապէս Վանի հետ փոխանակելու համար։ (Մշակ)

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրլին 23 Նոյ.

Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Կիէրս Պիսմարք իշխանին եւ այլ քաղաքագիտաց ոմանց հետ ուրիշ տեսակցութիւն մ՚ունենալէ յետոյ՝ երէկ իրիկուն Իտալիա ուղեւորեցաւ, ուր ժամանակ մը պիտի մնայ։ Պ. տը Կիէրս Բեդրսպուրկ վերադարձած ժամանակ Վիէննայէն պիտի անցնի, ուր քանի մ՚օր մնալով արտաքին գործոց նախարար Քալնոքի կոմսին հետ բանակցութիւններ պիտի ունենայ։

Աղեքսանդրիա 22 Նոյ.

Եգիպտոսի ոստիկանութեան վերակազմութեանը վերաբերեալ ծրագիրը Լորտ Տըֆըրինի հաղորդուեցաւ, որ Ալպանիացւոց Եգիպտոսի ոստիկանութեան մէջ գործածուելուն ընդդիմացաւ։

Լորտ Տըֆըրին կը քննէ նաեւ երկրին բովանդակ վարչութեան վերակազմութեանը վերաբերեալ միւս բոլոր խնդիրներն եւ մանաւանդ ելմտական խնդիրը։ Կը հաւաստեն թէ արդէն առաջարկած մէկ գլխաւոր միջոցն է՝ Եգիպտական պարտուց տոկոսը նուազեցնել։

Այս առաւօտ հասած հեռագիր

Հռոմ 22 Նոյ.

Երեսփոխանական ժողովը այսօր բացուեցաւ։

Այս առթիւ կարդացուած բացման ճառը կը հաստատէ թէ Իտալիա բարեկամական յարաբերութիւններ կը պահէ բոլոր տէրութեանց հետ եւ թէ Իտալական կառավարութեան աշխարհավարութիւնը՝ խաղաղութիւնը պահպանելու եւ ազգային շահերն Եւրոպիոյ ընդհանուր շահուց հետ հաշտեցնելու կը միտի։

Լոնտրա 23 Նոյ.

Երեսփոխանական ժողովին մէջ Սըր Լօսըն ծանոյց թէ Եգիպտոսի մէջ զինուորական գործողութիւնները պարսաւող առաջարկ մը պիտի ներկայէ ի մօտոյ։ Վաղը պիտի հարցնէ թէ Պ. Կըլատսթօն այս խնդրոյն վրայ վիճաբանութիւն կ՚ընդունի՞։

Պ. Պուրք ծանոյց թէ վաղը պիտի հարցնէ թէ կառավարութիւնը պիտի մասնակցի՞ այն դեսպանախորհրդին, որ, ինչպէս զրոյց պտըտեցաւ, Եգիպտական խնդիրը կարգադրելու համար պիտի առաջարկուի։

Նմանապէս Պարոն Բուրմս ծանոյց թէ կառավարութեան պիտի հարցնէ թէ ճիշդ է՞ Թաչուրայի ծովածոցին Ֆրանսայի թողուելուն լուրն, եւ թէ այս կէտը գրաւելով Ֆրանսա կարող կը լինի Հնդկաստանի ճանբուն սպառնալ եւ թէ նախարարութիւնն այս նկատմամբ Ֆրանսական կառավարութեան դիտողութիւններ ուղղելու դիտաւորութիւն ունի՞։

Դանուբի նաւարկութեան խնդիրը վերջնապէս կարգադրելու համար Լոնտրայի մէջ Եւրոպական դեսպանախորհուրդ մը պիտի գումարի ի մօտոյ։

Պէրլին 23 Նոյ.

Բրուսիոյ երեսփոխանական ժողովն ելմտացոյցին բացը գոցելու համար ելմտական գործոց նախարարին 32 միլիոն մարքի փոխառութիւն մը կնքելու առաջարկին վրայ կը վիճաբանի։ Այս բաց արտասովոր ծախքերէ յառաջ եկած չէ, այլ սովորական ծախքերէ, որք սովորական ելմուտով չեն գոցուիր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գոհունակութեամբ կը ծանուցանեմք թէ կրօնական ժողովոյ հրաժարեալ անդամներէն երկուքը, Արժ. Տ. Խաչատուր քահանայ Տ. Գաբրիէլեան և Տ. Յովհաննէս քահանայ Շահպազեան, ողջմտութեան և ազգասիրութեան ձայնին անսալով, որուն արձագանգ տուած էին ազգային մամլոյն հետ Գեր. փոխանորդ հայրըն և Ազգային Երեսփոխանական ժողովոյ Բ. Ատենապետն, հաճած են ետ առնուլ իրենց հրաժարականն, և այսպէս կրօնական ժողովոյ անդամոց թիւն 9ի հասած լինելով, յիշեալ ժողովն այսօր պիտի կրնայ գումարիլ ի Պատրիարքարան և իր դիւանը կազմել ըստ օրինի։

Ազգային Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութիւնն իւր երէկի նըստին մէջ Ֆէնէրճեան Տ. Յովակիմի հրաժարականը ցաւօք սրտի ընդունելով, շնորհակալութեան քուէ տըւաւ անոր եռամեայ անձնուէր ջանից համար։

Հոգաբարձութիւնն որոշեց իւր քառամեայ պաշտօնավարութեան տեղեկագիրն հրատարակել, Նոյ. 21ի կիրակի օրն Որբանոցի աշակերտաց պարգեւաբաշխութեան հանդէսը կատարել, և այնուհետեւ իւր հրաժարականը տալ ըստ օրինի։

Կեսարիայէն կը գրեն յԱզգային Պատրիարքարան թէ Կեսարիոյ գիւղերէն միոյն ժողովրդին խնդրանօք տեղւոյն Գեր. Առաջնորդը քահանայ մը կը ձեռնադրէ մէկ տարի առաջ։ Մի քանի ամիս առաջ նոյն գիւղի չորպաճին Առաջնորդէն կը խնդրէ որ յիշեալ գիւղին համար ուրիշ մ՚եւս ձեռնադրէ։ Առաջնորդը կը պատասխանէ թէ իրենց գիւղին համար մէկ քահանայէ աւելիի պէտք չկայ և կը մերժէ։ Չորպաճին իւր և մի քանի գիւղացւոց ստորագրութեամբ խնդրագրով մը քահանայացուն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կը ներկայացնէ, որ առանց Կեսարիոյ Առաջնորդին կամ Կ. Պոլսոյ կրօնական ժողովին գիտութեան, յիշեալ տիրացուն քահանայ կը ձեռնադրէ և Կեսարիա կը վերադարձնէ։ Աւասիկ նոր ապօրինութիւն մը։ Շատ ցաւալի է որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կարգերն ու կանոններն այսպէս ոտնակոխ կը լինին, մինչդեռ ազգին եկեղեցականք ներքին գժտութեանց առաջնորդող դաւադրութեամբք կը զբաղին։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ի բաց թողունք "Բարենորոգմանց երեք նոր յանձնախմբերու" գործառնութիւններն, որոց արդիւնքը տեսնելու մասին անձապարելու պէտք չունինք, օրուան կարեւորագոյն խնդիրն է միշտ Եգիպտականն։ Իրօք, Եգիպտոսի խնդիրն իւր արդի վիճակի մէջ իսկ, որ կարեւորութենէ զուրկ կը համարուի, հրահանգիչ երեւոյթներ կը ներկայէ, որոց վրայ խօսելու աղաս չէ տեղական մամուլն։ Արապի փաշայի դատաստանին յետաձգումը ծանուցուեցաւ, բայց այս յետաձգում՝ սերտ յարաբերութիւն ունէր այն պաշտօնական թղթոյ պարունակութեան հետ, զորս Արապիի փաստաբանք երեւան հանած էին ի պաշտպանութիւն նախկին Դիկտատորին, և որոյմով կը խորհէին ապացուցանել թէ սա ներշնչուած էր կարեւոր տեղերէ։ Թուրքի մէջ տեսանք այդ թղթոյ մէկ մասն։ Ստուգուելով ուրեմն թէ Արապի ինքնագլխաբար չէր գործած, Անգլիացիք կը ջանան ազատել անոր գլուխն, և այս ընթացքով, վճռական դատապարտութենէ մ'իսկ պիտի ազատեն զնա։ Երէկի (հինգշաբթի) թղթաբերը մինչեւ երեկոյեան ժամ 11 բաժնած չլինելով Լոնտոնեն եկած նամակներն ու թերթերն, այն ատեն գրուած պաշտօնական նորագոյն տեղեկութիւն չունէինք խնդրոյն վիճակին վրայ։ Բայց հեռագիրն, եթէ համը է Արապիի դատաստանին անմիջական վերաբերութիւն ունեցող նիւթոյ վրայ, աւելի ապատապէս տեղեկութիւն կուտայ Լորտ Տըֆրինի պաշտօնին վրայ։ Լիվըրփօռի օրագիրներէն արդէն տուած որոշումները բանաւոր են։ Օրինակի համար, գովելի քաղաքագիտութիւն մ'է, Եգիպտոսի ընդհանուր պարտուց տոկոսները զեղչելով, ցոյց տալ Եգիպտոսի ժողովրդեան և կառավարութեան թէ Անգլիա սոսկ դրամական շահեր չփնտռեր Նեղոսի հովտին մէջ։ Արնաւուտներէն Եգիպտոսի համար ոստիկան գրելու ծրագրին դէմ Լորտ Տըֆրինի հակառակութիւնն այնչափ առաւել հասկնալի է, որչափ հետաքրքրաշարժ, չըսենք ծիծաղելի էր անոնց գաղափարն, որ, բարեկարգութիւն պահպանելու պաշտօնն յանձնելով Տիպրէի, Շաքրայի, Մանասըրլի և Բրիզրէնոյի գիւղացւոց, անիրաւութիւն մը կ'ընէին Հէքեարիի Քրդաց, և չէին մտաբերեր թէ, Արնաւուտներէն նուազ առաւելութիւններ չունեցող այս Քուրդերը կոչելով յԵգիպտոս, ո՛չ միայն նոյնչափ գոհացուցիչ արդիւնք կրնային ստանալ, այլ և Թուրքիոյ և Պարսկաստանի միջեւ գծուելու սահմանական տողը մասամբ կամ ամբողջովին կը վերցունէին, և փարաւոններու երկրին հետ Շէյխ Ուպէյտուլլահի բնագաւառը միանգամայն կը բարեկարգէին, — հոգ չէ որ Մ[illegible] թղթակիցն ի վան յանձնաւ աւելի քիչ առիթ ունենան կարեւոր նամակներ գրելու։ Լրջաբար խօսելով, Եգիպտացւոց աւելի քաղաքակրթութիւն չունեցող ցեղերէ կազմուած ոստիկանութիւն մը բերել յԵգիպտոս՝ կը նշանակէր վստահութիւն չունենալ Եգիպտական ժողովրդեան վրայ, և այս անվստահութիւն, թէեւ մասամբ իրաւացի, ապագային մէջ կրնար դուռ մը բանալ գժտութեանց. երկրորդ. այդ կերպիւ՝ նախկին Մէմլուքներու կամ Ենիչէրիներու նման զօրախումբ մը կը կազմուէր, որ երկրին հետ ոչ և է հայրենակցական կապ չունենալով, իւր փառաւորութիւնը գոհացնելու համար նոյն ապօրէն և անխիղճ միջոցներու կրնար դիմել ապագային մէջ։

* * *

Հիւսիսային երեք կայսրութեանց և անոնց նորագոյն դաշնակցին՝ Իտալիոյ միջեւ այս օրերս խորհուրդ մը կայ Եւրոպական խնդրոյ մը վրայ, որ կը կարծուի թէ Եգիպտականն է։ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը Պէրլինի մէջ Պիզմարք իշխանին և այլ քաղաքագիտաց հետ տեսակցութիւններ ունենալէն ետքը, Իտալիա գնաց, ուստից Վիէննա պիտի երթայ։ Եգիպտական խնդրոյն համար Եւրոպական Դեսպանախորհրդոյ մը խօսքը կայ, բայց դժբէթ ստոյգ է որ Անգլիա, խնդրոյն արդի վիճակին մէջ, ոչ եւս պիտի հաւանի Դեսպանախորհրդոյ մը գումարման։ Բայց Պ. տը Կիէրս հարկաւ գնչած է դայս ընդդիմութիւն, և իւր ուղեւորութիւնք և տեսակցութիւնք բացառիկ կարեւորութիւն ունին, մանաւանդ երբ գիտենք թէ Բարիզ կամ Լոնտոն երթալու խօսք չըներ։ Հավասի և Ռէօյթէրի հեռագրական գործակալութիւնք մի քանի օրէ ի վեր խիստ ժլատ են օրուան խնդրոց վրայ թամ' լուրեր տալու, բայց թերեւս յառաջիկայ շաբթու թղթաբերք աւելի լոյս մը տան մեզ Պ. տը Կիէրսի ծրագրին նկատմամբ։

* *

Քաղաքակրթութիւնն Ափրիկէի մէջ նոր քայլ մը առնելու վրայ է։ Ֆրանսացիք Քոնկոյի երկիրն ստացած են, ուր առ այժմ առեւտրական կայարան մը պիտի հաստատեն։ Քոնկօ Ափրիկէի արեւմտեան եզերաց վրայ կը գտնուի, Հասարակածէն քանի մը աստիճան անդին և Փորթուկէզներու Ափրիկեան ստացուածքէն քիչ մը ասդին։ Քոնկօ՝ մեծ գետի մը անունն է, որով կը յորջորջուի նաեւ խիստ ընդարձակ երկիր մը, որոյ մէջէն կ'անցնի այդ գետ։ Գետն արեւելքէն յարեւմուտս կը վազէ, և Ատլանտեան Ովկիանոսը կը թափի. երկայնութիւնն 3,500 քիլոմէդրոյ կը հաշուի. Քոնկոյի երկրին մակերեւոյթն ալ 3 միլիոն քառակուսի քիլոմէդրոյ հաշուուած է։ Ափրիկեան մեծ լըճերէն վաղող ջուրեր Քոնկօ գետը կը թափին, որ աշխարհիս ամենամեծ գետերէն մին է. լայնութիւնն առ նուազն երկու քիլոմէդրոյ է, և տեղ կայ ուր 18 քիլոմէդրոյի կը հասնի։ Այս գետ և իւր առուներ որոց մին 100 մէդրոյ լայնութիւն ունի, նաւարկելի են 12էն մինչ 15 հազար քիլոմէդրոյ տեղ։

Իսկ Պ. տը Պրազա, որուն կը պարտի Ֆրանսա Քոնկոյի վրայ իւր իշխանութեան հաստատումը, խօսելով Ափրիկէի այս մասին վրայ, որ ցարդ ուշադրութիւն չէր գրաւած, կ'ըսէ թէ Քոնկօ և շրջակայքը վար չեն մնար Միսիսիփի, Ամազոն, Սէն–Լորան և այլ մեծամեծ գետերէն և անոնց արգաւանդ երկիրներէն, որք հիացում պատճառած են աշխարհագրաց, տնտեսագիտաց և վաճառականաց։

Քանի մը տարիէ ի վեր երկու աշխարհագէտ անձինք կը քննէին Ափրիկէի այս մասն։ Երբեմն Նէ[illegible] Հէ[illegible] թղթակից հանրածանօթ Պ. Ստէնլի, որ Ափրիկէի այլ և այլ կողմերը ճամբորդած է, Պելճիոյ թագաւորին ծախուք զրկուած էր՝ Քոնկոյի ճամբով Ափրիկէի ներսերը նաւարկութեան և վաճառականութեան մատչելի ընելու խնդրոյն լուծման համար։ Գրեթէ մի և նոյն ժամանակ, Պ. տը Պրազա Ֆրանսայի նաւային սպայն՝ Ֆրանսական ընկերութեան մը և Բարիզի կառավարութեան ծախուք նոյն կողմը կ'երթար։ Երկուքն ալ օգտակար հետազօտութիւններ ըրին, և տեղեկագրեր չինեցին. բայց Պ. տը Պրազա աւելի ճարպիկ գտնուեցաւ, ո՛չ միայն գիտութեան այլ նաեւ քաղաքականութեան ծառայելով, և չշափելի արդիւնք մը ներկայացնելով իւր հայրենակցաց։

Քոնկօ գետը նաւարկելի չէ իւր ստորին մասին մէջ, ուր չաս մը վըտանգաւոր ջրվէժներ և սահանքներ կան։ Բայց բերնէն 700 քիլոմէդրոյ վեր, գետին կերպարանքը կը փոխուի. իբր վեց քիլոմէդրոյ լայնութիւն կը ստանայ և ազատապէս կը հոսի, յոյժ բերրի հողեր ոռոգելով։ Արդ, որպէս զի գետին այդ նաւարկելի մասէն Եւրոպական վաճառականութիւնը կարենայ օգուտ քաղել, հարկ էր Ովկիանոսի հետ հաղորդակցութեան գտնել Քոնկոյի վերին մասն, և Պ. տը Պրազա սոյն խնդիրը լուծած է՝ Ֆրանսայի Ափրիկեան ստացուածոց վրայ գտնըւող Օկուէ անուն ուրիշ մի մեծ գետին Քոնկոյի հետ յարաբերութիւն ունենալն երեւան հանելով։ Այս երկու գետերու հովտին միացման կէտին վրայ, Ֆրանսացի հնարագէտ սպայն Պրազավիլլ անուն նոր քաղաքի մը կեդրոնն հաստատած է։ Այդ կեդրոն՝ Ատլանտեան Ովկիանոսին մօտաւորագոյն կէտն է, ուստից երկու մեծ ճամբաներ կ'րաքեն, մին վերին Նեղոսի հովիտը տանելով, միւսն ալ Հնդկաց ծովը։ Ուրեմն, Պրազավիլլ կոչուած է լինել Ափրիկէի մէջ տեղէն անցնող երկու մեծ ճամբաներու բանալին, ուրոց մին Նեղոսի ճամբով Միջերկրական ծովն Ատլանտեան Ովկիանոսին պիտի միացնէ, միւսն ալ՝ Ափրիկէի ներսի մեծ լճերուն միջոցաւ՝ Ատլանտեան Ովկիանոսը պիտի կցէ Հնդկաց Ովկիանոսին։ Ապագայ մեծ և բեղմնաւոր յառաջդիմութեանց ո՞րչափ տարերք կան արդեօք պահուած այս պարզ գիւղի մէջ . . . ։

Բայց Պ. տը Պրազայի յաջողութեան պատճառն իւր այս գիւտ չէ միայն, այլ նաեւ տեղացւոց հետ վարուելու ճարտար եղանակն, յորում բոլորովին կը տարբերէր Պ. Ըստէնլիէ։ Քոնկոյի ժողովուրդք բընական վիճակի մէջ մնացած սեւամորթ և պարզամիտ վայրենիներ են, զուրկ որ և է տեսակ կրօնամոլութենէ։ Կը ճանչնան Մաքօքօյ անուն թագաւոր մը, որոյ հարկատու իշխանաց և անոնց մարդոց հետ գործ ունեցած է Ֆրանսացի պատուիրակն։ Արդ, կ'երեւի թէ, մինչդեռ Պելճիոյ պատուիրակն, որ փոքր բանակ մը ունէր իրեն հետ, խստութեամբ կը վարուէր բնիկներուն հետ, հրազէն գործածելով ստէպ, Պ. տը Պրազա, որ Սէնէկալէն(*) տասնի չափ զինուոր միայն առած էր իրեն հետ, մեղմօրէն կը վարուէր, և կը յաջողէր անոնց սիրտը շահիլ։ Աշխարհական մը գերը չստանձնելով, կ'ուզէր Ֆրանսայի հաշուոյն ձեռք բերել հարուստ երկրի մը չահագործութեան առանձնաշնորհումը։ Պ. տը Պրազա սապէս կը պատմէ իւր առաջին ծանօթութիւն տեղացւոց հետ.

« Երբ 1876ին առաջին ճանբորդութիւնս ըրի Ալիմա գետին վրայ, որ Քոնկոյի հետ կը միանայ, բնիկ ցեղերու մէջէն իմ ուղեւորութիւնս չաս մը փորձանքներ բերաւ գլխուս։ Ըստ մեծի մասին, մեր խաղաղասէր եւ սիրալիր ընթացքին շնորհիւ բարեկամական ընդունելութիւն գտանք։ Բայց անգամ մը, Նոր հիւրերու հետ խօսակցութեան մը միջոցին, սա բնական հարցումն ուղղեցին ինծ թէ. « Ո՞վ էք, ուստի՞ կուգաք, ի՞նչ կ'ուզէք ընել հոս » Անփորձութեան պատճառաւ անխոհեմաբար պատասխանեցի թէ սպիտակամորթ եղբայր մ'ունիմ, որ այս կողմերս կորսուած լինելով, փնտռելու եկած եմ։ Այս « սպիտակամորթ եղբայր » բառն արտասանած էի ոչ զօք ունենալով ի մտի, միայն պատասխան մը տուած լինելու համար։ Բայց բնիկք այնպէս կարծեցին թէ ես այն սպիտակամորթ մարդն ըսել ուզած եմ, որ իրենց վըրայ հրացան պարպելով բաւական արիւնհեղութիւն պատճառած էր։ Ուստի, իրենց առ իս բարեկամութիւնն անմիջապէս խուլ թշնամութեան մը փոխուեցաւ, որ չատ չանցած յայտնուեցաւ։ Զիս կը լրտեսէին, եւ սպառնալիք կ'ընէին ինծ։ Պարտաւորեցայ փախչիլ, պահիկ մը ամրանալ մարդոցս հետ, եւ հրացան պարպել յարձակողաց վրայ։ Թշնամին մեր գնտակներէ վախնալով, վերջապէս թոյլ տուաւ մեր ճանբան շարունակելու։ Յետագայ տարի, երբ դաշնակիցն եղայ նոյն մարդոց որք ինծ երբեմն այնչափ դէչ ընդունելութիւն ըրած էին, ցրեցի այն թիւրիմացութիւն, որ սուղի նստած էր ինծ։ « Բոսպիտակամորթն, որոյ վրայօք խօսեցայ ձեզ, չէր ամենեւին այն (Ստէնլի) զոր կարծած էք դուք։ Ես ո՛չ անոր եղբայրն եմ, եւ ոչ իսկ նոյն ցեղին կամ ազգին կը պատկանիմ, ո՛չ ալ իմ դրօշս անոր դրօշակին գոյնը կը կրէ, ինչպէս կրնաք տեսնել։ » « Խօսքիդ կը հաւատանք », ըսին այս վայրենիք, « եւ գիտողութիւն մ'ըրինք, որ քու խօսքդ կը հաստատէ . մենք քու վրայ յարձակեցանք, թշնամի կարծելով զքեզ . դու ինքզինքդ պաշտպանեցիր, ինչպէս իրաւունքդ էր։ Բայց գիտեցինք որ միայն յարձակումը վանելու համար կը հարուածէիր, եւ երբ սպառնալիքը դադրէր, դու եւս կրակը կը դադրեցնէիր . մինչդեռ միւս սպիտակամորթին աջ ու ահեակ հրացան կը պարպէր առանց պատճառի։ »

Արդ, մինչդեռ Պ. Ստէնլի իւր գիտական քննութիւններէն գատ բան մը չբերէր, Պ. տը Պրազայ սոյն ժողովրդեան հետ կնքուած դաշնագիր մը կը բերէ, որ ինչպէս հեռագիրը ծանոյց անցեալ օր, Ֆրանսայի Երեսփոխանական Ժողովէն վաւերացնելով, իրականութեան կարգն անցած է։

Մաքօքօյ թագաւորն, որոյ պաշտօնեայք ստորագրած են սոյն դաշնագիր, վաղեմի ցեղի մը ներկայացուցիչն է, և մեծ տէրութեան մը պետը։ Ցամն և հինգերորդ դարէն սկսեալ, Փորթուկէզ ուղեւորք անոր նախնեաց վրայ կը խօսին իբրեւ մեծագոյն ինքնակալք արեւմտեան Ափրիկէի։ Ուստի, անոր հետ կնքուած դաշնակցութիւն մը՝ մեծապէս օգտակար պիտի լինի Ֆրանսական ազդեցութեան և քաղաքակրթութեան հաստատման յարեւմտեան և ի կեդրոնական Ափրիկէ։

Դաշնագիրն, որ 1880 հոկտ. 3 թուականը կը կրէ, կ'ըսէ թէ Քոնկոյի երկրին մէկ որոշ մասն, որոյ սահմանը կուտայ, Ֆրանսայի թողուած է, և այն մասին վրայ Ֆրանսական դրօշ պարզուած է Մաքօքօյ թագաւորին տեղակալաց ձեռամբ։ Մալամին անուն Ֆրանսացի յիսնապետն և երկու նաւաստիք նոյն տեղը Նքօննա անուն նորահաստատ Ֆրանսական կայարանին պահապան նշանակուած են։ Դաշնագրէն երեք օրինակ պատրաստուելով, մին Մաքօքօյ թագաւորին հանդրդուած է։ Ստորագրած է Պ. տը Պրազա, և պաշտօնեայքն ներքեւ իրենց նշանները դրած են "գերագահ Նկահէմէ, ներկայացուցիչ Մաքօքոյի, գերապետք Նկաքօյ, Ոչեանհոյ Նկաքէքոյա, որ Մաքօքոյի տուած հաստատման քարը կը կրէ և կը հըռչակէ ի Նքօննա, ընդ վեհապետութեամբ Մաքօքոյի, և գերապետք Ժումա Նուլա և Նգապա։"

Պ. Ստէնլի նմանապէս հետամուտ եղած է Քոնկոյի երկիրն սիրանալու, և տարբեր ճամբով մը հոն գիտնած է։ Պ. տը Պրազայի և Մաքօքօյ թագաւորին միջեւ դաշնագրին կնքուելէն քանի մը չաբաթ յետոյ, Պ. Ստէնլի փորձ փորձած է Քոնկոյի եզերաց վրայ տեղ մը հաստատուելու, և կ'ըսուի թէ Ֆրանսական դրօշն ոտնակոխ ընելու սպառնալիք իսկ ըրած է։ Վերջինիս յետնորդաց և իւր երկու ընկերք յարձակում մը կրելու վըրայ էին, բայց տեղացիք արգիլեր եղած են Պ. Ստէնլիի խորհրդոյ յաջողութեան, յայտարարելով թէ առանց Ֆրանսայի հաւանութեան ոչ ումեք թոյլ կուտան հաստատուելու իրենց երկրի մէջ։ Այս խօսքին այժմ տալու համար, գինք կ'առնուն և եւրոպի դրօշը կը պարզեն։ Պ. Ստէնլի եւս կը գտնուի, և Եւրոպիոյ մէջ կ'ակսի հարուածել և հարուածել տալ Պ. տը Պրազայի կատարած գործն, որուն դէմ խօսեցան Պելճիական, Ամերիկեան և Անգլիական թերթերը։ Պելճիացիք դէմ խօսեցան, որովհետեւ իրենց պատուիրակն էր որ անյաջող կը վերադառնար։ Ամերիկացիք դէմ խօսեցան, որովհետեւ Պ. Ստէնլի Ամերիկացի էր, և Անգլիացիք դէմ խօսեցան, որովհետեւ Պելճիացւոց Քոնկոյի վըրայ հաստատուելէն գլխաւորապէս Անգլիացիք օգուտ պիտի քաղէին։ Ավարկուեցաւ իսկ թէ Պ. տը Պրազա ինքնագլուխ, ուղղամախօս, փառասէր խաբեբայ մ'է, իւր դաշնագիրն ալ գոյութիւն չունի։ Զայս վերջին ամբաստանութիւն նոյն ինքն Պ. Ստէնլի ըրած է, ըսելով թէ ո՛չ ինք դաշնագիր մը կնքած էր բնիկներու հետ, ո՛չ Պ. տը Պրազա։ Բայց Ֆրանսայի Երեսփոխանաց ժողովն անգամ դաշնագիր մը չէր կրնար վաւերացնել, և Բարիզի կառավարութիւնն յիշեալ պաշտօնագիրն ազգային վաւերացման ներկայացնելէ առաջ, գործին բոլոր պարագաները քննած էր հարկաւ։ Թէ՛ և Բարիզի ուրիշ կարեւոր թերթեր առնուազն երկու ամիսէ ի վեր կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէին այս խնդրոյ վրայ, որ, կ'ըսէին իրաւամբ, կենսական կարեւորութիւն ունի Ֆրանսական ճարտարութեան և Ափրիկէի քաղաքակրթութեան ապագային համար։ Դրական մտածմանց քով ո՛չ նուազ կարեւորութիւն ստացած էին բանաստեղծական վերացումներն ալ, որովհետեւ բանաստեղծ ընթերցողք անշուշտ կը յիշեն թէ Վիքդոր Հիւկոյ և Ֆրանսայի ուրիշ երեւելի բանաստեղծք, տնտեսագիտաց և քաղաքագիտաց հետ գէթ անգամ մը համախորհ լինելով, Ափրիկէն մատնանիշ ըրած են իբրեւ նորագոյն և ընդարձակագոյն ընդունարան Եւրոպական քաղաքակրթութեան։

Պաշտօնական Անգլիա չահ ունէր Ֆրանսան չվշտացնելու։ Այն պահուն յորում Մեծն Բրիտանիա առաւելականութիւն կը ստանար Եգիպտոսի մէջ և Եգիպտական Քօնտրոլին ջնջմամբ հարուած մը կուտար Ֆրանսական ազդեցութեան, ամէն քաղաքագիտութիւն կը պահանջէր ուրիշ խնդրոյ մը մէջ զիջում ընելով չահիլ Ֆրանսայի բարեկամութիւնն, որ քաղաքականապէս և տնտեսագիտապէս թանկագին է Անգլիոյ համար։ Ուստի, արդէն տեսանք որ Անգլիա առաւելութիւն չըրաւ Թունուզի մէջ հիւպատոսական դաշնագրութեանց ջնջման, և այժմ Թուրքէ, լեզուն փոխելով, ամէն յաջողութիւն կը մաղթէ Ֆրանսացւոց ի Քոնկօ և ի Մատակասքար, և կ'ըսէ իսկ թէ բոլոր աշխարհ պիտի օգտի եթէ Ֆրանսա գաղթականութիւններ հաստատէ հոն։ Այս է ուղիղ ճամբան. Արեւմտեան մեծ տէրութիւնք կէս քաղաքակրթեալ կամ վայրենի երկիրներու մէջ իրենց տիրապետութեան հետ քաղաքակրթութիւնն յառաջ պէտք է տանին առանց իրարու նախանձելու։

Որչափ կարեւոր է Քոնկօ Ափրիկէի արեւմտեան կողմը, Մատակասքարի հանրածանօթ մեծ կղզին նոյնչափ կարեւոր է արեւելեան կողմը։ Ճամբորդք գովեստիւ կը խօսին այդ կղզւոյն մեծամեծ ընդունակութեանց վրայ. օդին, ջրին, արգաւանդ հողերուն, ընդարձակ և լաւ պատսպարեալ նաւահանգիստներուն վրայ, և Ֆրանսացիք այդ կողմն եւս իրենց աչքը տնկած են, արդէն տեղ կռուան մը ունենալով հոն։ Բայց Մատակասքարի խնդիրը Քոնկոյի խնդրոյն չափ որոշ ձեւ ըստացած չլինելով տակաւին, ուրիշ առթի կը վերապահենք խօսիլ անոր վրայ։

Բ. Բ.

(*) Ֆրանսական ուրիշ փոքրիկ բընակութիւնք յարեւմտեան Ափրիկէ։

ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՆՑԻՒՈՑ

(Շարունակութիւն)

ՀԱՅՔ Ի ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Հունգարիոյ Հայք ուղղակի Անիէն գաղթած չեն անդ, այլ նախ՝ տասնուվեցերորդ դարուն կիսուն, Մոլտովայի բռնաւոր իշխանապետ Սանիփան Ը.ի (այս իշխանը 2 տարի իշխելէ վերջը թունաւորուած է իւր կնոջ ձեռքով, ըստ համախորհուրդ խնդրանաց երկրին հոգեւոր և աշխարհական ներկայացուցչաց) Հայոց դէմ հանած հալածմանքէն փախած են հոս, իրենց ազգայնութիւնն ու կրօնքը ազատ պահելու համար։ Երկրորդ՝ դար մը ետքը, Նիկոլի հակաազգային հալածմանքէն զզուելով՝ Լեհաստանէն եւս գաղթած են հոս։

Մաճառաստանու Հայք մեծ մասամբ կը խօսին Անիցի գաղթականաց յատուկ բարբառը, որ գոյզն ինչ տարբերութիւն ունի Հաւմանիոյ Հայոց բարբառէն։ Կան նաեւ Հայեր՝ մանաւանդ ծերունիներ, որոնք Հայերէն գիր կը գործածեն առեւտրական հաշիւներու ին մէջ։

Հայոց վարժարանք կան ի Հայաքաղաք և ի Պաշպալով, ուր մըրազգի մանկունք Հայ լեզուն կ'ուսանին, բայց վարժարանէն դուրս չեն գործածեր առեւտրական յարաբերութեանց մէջ. արդէն վարչական լեզուն ալ Մաճառերէնն է, որով միմիայն ընտանեկան խօսակցութեան մէջ կը պահուի ազգային լեզուն ընդհանրապէս, բացառութեամբ օտարամոլներու և վարչական բարձր պաշտօններ ստանձնողներու։

Մաճառաստանու Հայք մինչեւ տասնեւօթներորդ դարու վերջը Հայածէս մնացած են. իսկ տասնեւութերորդ դարէն սկսեալ Լատինածէս եղած են. այսու ամենայնիւ մինչեւ ցայսօր ամէնքն ալ զիրենք [illegible] կը համարին։

Հունգարահայք առանձին Հայ արքեպիսկոպոսարան մը ունենալու չատ փափաք ունին. յոր յաջողած չեն մինչեւ ցայսօր, և հետեւաբար Լատին արքեպիսկոպոսաց իրաւասութեան ենթարկեալ են ի հոգեւորս։

Ի Հայաքաղաք և ի Պաշպալով Հայ ժողովրդապետ կայ, որ Մաճառերէն [illegible] կ'անուանի, և Հայք [illegible] կ'անուանին։

Բազմահայ քաղաքաց քահանայք Հայ են, զորս [illegible] կ'անուանեն ժողովուրդք։ Այս քահանայք կամ տէրտէրներն ընդհանրապէս Վիէննայի Մխիթարեան վանքէն կ'ելնեն, բոլորն ալ Հունգարիոյ բնիկ լինելով։ Կրնանք բացարձակապէս ըսել թէ այս տէրտէրներն ազգայնութեան պահապան հրեշտակներն են ի Հունգարիա։

Ժամերգութիւնք Հայ լեզուաւ կը կատարուին բազմահայ քաղաքաց Հայ եկեղեցեաց մէջ, ուր տեղական բարբառով Հայերէն քարոզ ալ կը տրուի կիրակի օրերը։ Ներսէս Շնորհալւոյ շարականներէն նորատեղծեալի են պէս երգերու ժողովուրդն ալ կը ձայնակցի, զորս գոց գիտեն։ Միւս կողմանէ պատարագի առեն ձեռքերնին Մաճառերէն աղօթագիրք կը կրեն։

Հունգարիոյ մէջ ընդամենը 7000ի չափ Հայ բնակիչ կայ այսօր, որոց մէ 1680ը ՀԱՅԱՔԱՂԱՔԻ մէջ, նոյնչափ մ'ալ ՊԱՇՊԱԼՈՎԻ մէջ։ Այս երկու քաղաքներն Հայութեան գըլխաւոր կեդրոններն են ի Հունգարիա։ Ասոնցմէ ետքը կուգան քիչ չատ Հայաբնակ քաղաքներ՝ ՃՈՒՐՃՈՎ, ՍԻԲՎԻՋ և ԲԷՇԹԱ ու ՊՐԱՇՈՎ կամ ԲՐՕՆՇԹԱՏ՝ ուր Հայք եկեղեցի չունին։ Վերոյիշեալ կեդրոն քաղաքաց նախկին բնակիչներէն մաս մը ցրուած են ի շրջակայս՝ [illegible] և այլն քաղաքներն, ուր ցարդ կը պահեն իրենց ազգայնութիւնը, թէպէտ և ի հոգեւորս եւս Մաճառաց հետ հաղորդակցելով։

Մաճառաստանի Հայոց գլխաւոր զբաղմունքն է առեւտրականութիւնը, տուարատածութիւնը, վարչական և զինուորական պաշտամունք, քիչ մ'ալ երկրագործութիւն։ Մաճառաստանի ձիերէ աւելի տաւարները համբաւաւոր են իրենց վիթխարի եղջիւրներովը, սալերու լծուած եզները՝ սոյնք ընդհանրապէս մի գրկաչափ երկայնութեամբ զոյգ եղջիւր ունին, քով քովի կենալ կարենալու համար չուաններով կը պըրկեն անոնց եղջիւրները և խեղճ կենդանիները գլուխնին մէկ կողմ ծռած կը կատարեն իրենց պաշտօնը, իրենց ահագին եղջիւրներով զիրար չը միասելու համար։ Երբեք չորս կով քով քովի կենալով իրենց եղջիւրներովը կը գոցեն բաւական լայն փողոցի մը անցուդարձը։

Հունգարիոյ Հայք ընդարձակ առանձնաշնորհութիւններ չունին այսօր. արդի օրինաց առջեւ բոլոր երկրին մէջ ամէն ոք հաւասար է, գիւղացւոց գերութիւնը ջնջուելէն առաջ Հայք առաւելութիւններ ունեցած են մանաւանդ գիւղացի հըռովմէններու վրայ։ Այլ այսօր ազնուականն ու գիւղացին հաւասար են երկրին մէջ։ Հայ գիւղատէր խիստ հազուագիւտ է երկրիս մէջ։

Հայք Մաճառաց խիստ սիրելի են. զի նոցա ամէն նեղութեանց մէջ Հայք միշտ օգնած են. նոյն իսկ անկախութեան համար պատերազմի ատեն Հայումանք (որք հայոյմէ չատ են Թրանսիլվանիոյ մէջ) մասնակցած չեն Մաճառաց, մինչդեռ Հայք ամենայն զոհողութիւն և նեղութիւն Մաճառաց հետ մէկտեղ կրած են։ Արդի Հայոց մէջ այնպիսիներ կան, որք իրենց հանգիստ ժամանակը քան զՄաճառս Մաճառ կը ձեւանան. սրն որ գովելի և լաւ յատկութիւն մը չէ։

Մաճառաստանի Հայկական չէնքերուն մէջ հիւլայի հրապարակին վրայ Հայոց Ս. Երրորդութեան եկեղեցին (1732ին չինուած) բոլոր Անիցի գաղթականաց ամենէն հոյակապ չէնքն է, և երկրին ալ հոյակապ և երեւելի չէնքերէն մին։ Այս քաղաքի նախկին բնակիչք բոլորովին հայ էին, բայց այսօր Հայք քաղաքին բնակչաց մէկ երրորդն ալ չեն։

Մաճառաստանի մնացորդ Հայք Լեհաստանի հայերէն աւելի Հայ են և իրենց ազգայնութիւնը կորսնցնելու մօտեցած չեն տակաւին։ Բայց օտարաց հետ խնամութիւնը վաղ կամ անագան պիտի կնէ իրենց ազգայնութիւնը, ինչպէս նաեւ Լեհաստանի և Պուքովինայի մնացորդ հայոց ազգայնութիւնը։

(Շարունակելի) ՀԱՅՈՐԴԻՆ

ՎՐԻՊԱԿ

Մասիսի երկուշաբթի աւուր թերթին Բ. երեսի Ա. էջին Գ. պարբերութեան 12րդ տողին [illegible] բառը պէտք է [illegible] կարդալ։

ԽՆԴԻՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԱՑ

. . . Տէր խմբագիր.

Հայրենիք լրագրոյ անցեալ հոկտ. 27 թուով եւ Հ. Ե. Դ. ստորագրութեամբ հրապարակուած յօդուածին հեղինակն հասկցուեցաւ որ Գեր. Տ. Հմայեակ Եպիսկոպոս Դիմաքսեանն է եղեր։

Այդ յօդուածին պատասխաններ էի Հայրենիքի 1464 թուով, յորմէ առնելով հրատարակեր էր եւ Մասիս. այժմ սոյն պատասխանիս դէմ մի յօդուած

եւս կամեցեր է տալ պատուական Եպիսկոպոսն լրագրոյդ նոյ. 8 թերթով, բայց այս անգամ՝ ցաւալի է տեսնել՝ որ առաջնոյն նման հանդարտ եւ զգաստ եղանակաւ չէ։

«Մեր վաղեմանօթ բարեկամը՝ Տէր «Մկրեան՝ կը գրէ Գեր. Տ. Գիմաքսեան, «հնարող ձեւաբանութեամբ մը զմեզ «շատ հեռուն մղել ուզած էր բուն «խնդրէն, այնպէս որ՝ Եկեղեցական «Համագումար ժողովին բրած կամ ընել «չուզած գործոց համարն ու հաշիւն «մեզմէ կը պահանջէր, եւ կամ Համա«գումար ժողովին ընելիքներն իբր պա«տասխան մեզի դէմ կը դրէր, մինչդեռ «մեք՝ Համագումար ժողովին մի անդամ «անդամակիցը հազիւ ուրեմն կը հա«մարուինք, եւ ուր մի ձայն եւ քուէ «մը միայն ունինք»։

Այս խօսքերն բացորոշ կը յայտնեն, թէ մեր պատուական բարեկամն Տէր Գիմաքսեան, հանդարտութեամբ չէ կարդացած իմ գրուածն եւ կրկին կը պատասխանէ. ապա թէ ոչ՝ իմ պատասխանելոյս ո՞ր խօսքէն կ'առնու թէ «հնարող ձեւաբանութեամբ մը զինքը դէպի հեռուն (ո՞ւր) մղած եմ, եւ կամ ե՞րբ իրմէն պահանջեր եմ, որ «Համագումար ժողովին բրած կամ ընել չուզած գործոց հաշիւ եւ համար տայ»։ ո՞ր խօսքով զինքը Համագումար ժողովոյ «պատասխանատու մարմինը եւ կամ իրաւաբանը» նկատած եմ, պէտք էր ի մէջ բերել։ Այս [illegible] զարմանալի թուեցաւ մեզ։

Ինչպէս կրնան զատել ընթերցողք, ես պատուական Եպիսկոպոսին մի սխալ ենթադրութիւնն ուղղել ուզած էի, որ կ'ըսէր Հայրենիքի հոկտ. 27 թիւ յօդուածովն թէ՝ «Մինչդեռ Եկեղեցական «Համագումար ժողովն արժան համարած «էր քննութեամբ լուսաբանել ամէն «խօսուածներ առ ի բարձումն գայթակ«ղութեանց, միւս կողմանէ Տէր Մկըր«եան ինքն Հայ եկեղեցականութեան «եւ եկեղեցւոյ թշնամի համարուած ըլ«լալուն կը հրաժարէր յերեսփոխանու«թենէ»։ Որոյ ի պատասխան ըսած էի թէ՝ այդ չէր պատճառը. այլ ինչ որ էր՝ յայտնուած ըլլալով իմ հրաժարագրիս մէջ, խնդրեցի իրմէ որ շնորհ ընէ միանգամ եւս կարդալ Մասիսի հոկտ. 23 թուոյն մէջ։ Կ'երեւի թէ՝ կարդացեր է զայն պատուական Եպիսկոպոսն, բայց թէ ինչո՞ւ չէ հասկացեր, եւ ինքզինքը հեռուն մղելով հնարող ձեւակերպութիւններ երեւակայեր է, այն ալ ես չկրցի հասկանալ։

Պատուական Եպիսկոպոսը կ'ըսէր. «Համագումար ժողովն արժան համարած էր քննութեամբ լուսաբանել ամէն խօսուածներ»։ Եւ ես պատասխանեցի թէ կրնար քննել իւր մէջ, եւ ո՞վ արգելք եղած է քննութեան ընելով, թուեցի թէ ինչ էին՝ որ կրնար քննել Համագումար ժողովը։ Ինչո՞ւ արդեօք տեղի չունեցաւ այդ քննութիւնը. իմ երեսփոխանութենէ հրաժարելո՞ւս պատճառաւ յետ մնաց արդեօք, որ պատուական Եպիսկոպոսը՝ «ՄԻՆՉԴԵՌ» Համագումար ժողովը արժան համարած էր քննել, միւս կողմէ Տէր Մկրեան կը հրաժարէր, կ'ըսէր. եւ այժմ ինքն ինքեան կը հարցանէ՝ «Ո՞վ պիտի ընէր այս քննութիւնը»։

Գերաշնորհ Եպիսկոպոսը խառնիւ քննութիւն կը պահանջէ, մինչդեռ քննութիւն չըլլայ բնաւ կամ արգելք եղող մը չունի իւր դէմ. քննութիւն կը պահանջէ՝ լրագրաց միջոցաւ յօդուածներ գրելով, մինչդեռ իւր գտնուած Համագումար ժողովոյն մէջ կրնար պահանջել, ո՛չ եթէ իմ եւ այլոց բողոքին բաղձալով՝ այլ ինքնին իբրեւ Նախանձախնդիր Հայ եկեղեցականութեան՝ [illegible] նոր ալքէն սրբելու համար զայն, ինչպէս ինքը կ'ըսէ։ Քննութիւն կը պահանջէ պատուական Եպիսկոպոսը. բայց յորմէ՞. ինքն ալ տարակուսած է. Նախորդ յօդուածովն կ'ըսէր թէ՝ «Համագումար ժողովն արժան համարած էր քննութեամբ լուսաբանել. իսկ նոր յօդուածովն կը հարցանէ. «Ո՞վ պիտի ընէր այս քննութիւնը», եւ ինքն իրեն կը պատասխանէ.— «Ազգային ձեռնհաս իշխանութիւնք, Համագումար եւ Ե«րեսփոխանական ժողովները. բայց թէ «այս քննութիւնը պիտի ըլլա՞յ. մեք «այդ չենք գիտեր, քանի որ ցաւելով «կ'ըսենք, ազգային այդ երկու բարձր«րագոյն ժողովոց մէջ համաձայնութիւն «չենք տեսներ»։ Ուրեմն, ըսել է թէ՝ Համ. ժողովն իւր նախապէս [illegible] համաձայն, յետոյ արժան չդատելուն համար, Տէր Գիմաքսեան ինքն արժան կը համարի խառնել զՀամագումարն Երեսփոխանականին հետ եւ քննութիւն բանալ. եւ որովհետեւ սոյն երկու ժողովներն ալ անհամաձայն են իրարու հետ, ըստ բանի պատուական եպիսկոպոսին, ուրեմն բան չէր մնար իրեն, եթէ ոչ լրագրաց միջոցաւ քննութիւն բացագանչել։

Արդարեւ ցաւալի է այս. երբ ազգային ժողովոյ մէջ, կ'ամբաստանուին Համագումար ժողովոյ անդամ գտնուող մի քանի եկեղեցականք՝ իբրեւ դաւադրութիւն եւ խարդաւանք գործողներ, մի բարձրաստիճան եկեղեցական, մի պատուական եպիսկոպոս, մի արժանաւոր Առաջնորդ մեծ վիճակի մը՝ գտնուելով մայրաքաղաքիս մէջ, եւ բընական անդամ ըլլալով համագումար ժողովոյն, լռութիւն պահէ անդ՝ եւ ընէ լրագիրներով քննութիւն պահանջէ, ըսելով թէ՝ «ինքն հազիւ ուրեմն մի անդամ անդամակիցը կը համարուի նոյն ժողովոյն, եւ ուր՝ մի ձայն եւ մի քուէ միայն ունի»։ Արդեօք զանգա՞տ մի է այս ընդդէմ Համագումար ժողովոյն։

Այսպէս, Գերաշնորհ Տէր Հմայեակ եպիսկոպոս Գիմաքսեան, իւր խնդրած քննութիւնն կատարող մի ձեռնհաս մարմին չկրնալ գտնելով հանդերձ, հակառակ կը պահանջէ մի յետնեալ յերիցուէ՝ ձայն բարձրացնել, եւ առաջին անգամ բրած բողոքն շարունակել։ Եւ այս պահանջման ոյժ տալու համար սա փաստաբանութիւնը կընէ. «Այժմ չենք կարող գուշակել. «թէ . . Տէր Մկրեան «գձուձ խօսքերու «կարեւորութիւն չտա՞յն» թէ «Հայ «եկեղեցականութիւնն Ազգ. ժողովոյ «ատեանն իբր դաւադիր ներկայանա«լուն վրայ ցաւելուն» իւր բողոքը յետս «կոչած եւ հրաժարական տուած է.— «բայց այս երկուքին որն ալ ըլլայ, կը «ներէ մեզ ըսել թէ բանաւոր չգատ«ուիր. զի եթէ գձուձ խօսքեր էին, «հարկ չէր ի սկզբան կարեւորութիւն «տալ, բողոքել եւ քննութիւն պահան«ջել եւ ապա յետս կոչել. եւ եթէ հայ «եկեղեցականութիւնն իբր դաւադիր «ներկայանալուն վրայ միայն ցաւեր է, «այդ ալ անբաւական էր, զի հարկ կար «իր վրայ՝ իբր եկեղեցական երեսփո«խան՝ դաւադրութիւն եղած ըլլալուն «կամ չըլլալուն նկատմամբ քննութիւն «պահանջէր, եւ կամ գոնէ իր պահան«ջած քննութիւնը փոխանակ յետս կո«չելու՝ առաւել եւս սաստկացնելու«թիւն տար»։

Պատուական եպիսկոպոսը կ'երեւի թէ կամաւ կ'անգիտանայ իմ տուած պատասխաններուս, ուստի վերստին կրկնել կը հարկադրիմ. իմ բողոքս յետս կոչեցի՝ վասն զի տեսայ հրապարակին վրայ իբրեւ դաւադիր ներկայացեալ Համ. ժողովոյ անդամ մի եպիսկոպոսի եւ մի վարդապետի գրութիւնները, որք կը յայտարարէին թէ իմ անձիս համար եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականութեան թշնամի է խօսքն՝ ըսած չեն երբեք. եւ թէպէտ հակառակը պնդողներ կային յատենի ազգային ժողովոյ եւ արտաքոյ, բայց ես լաւագոյն համարեցի կարեւորութիւն չտալ այդպիսի գձուձ բանից, եւ իմ պատճառաւ արհամարհութեան տեղի չտալ ումեք, տեսնելով մանաւանդ կնիք Պատրիարքարանի ստորագրութեամբ յայտարարութիւնն՝ որ «քուէարկութեան գայթակղեցուցիչ ըլնութենէ ազատ ըլլալն» [illegible] կը հաստատէր, ուստի բողոքելէ դադրեցայ. այսպէս, իմ անձնականիս համար։ Իսկ գալով Հայ եկեղեցականութեան իբրեւ դաւադիր ներկայանալուն համար չբողոքելուս, տզոր վերայ ցաւելէ աւելի բան մը չկրնալ ընելս կը խոստովանիմ. վասն զի ո՛չ Համագումար ժողովոյ անդամ էի, եւ ո՛չ ալ բարձր աստիճանի տէր եկեղեցական, այլ մի յետին Երէց։ Առաքելապաշտօն Եպիսկոպոսաց անկ էր Եկեղեցականութեան պատիւը պաշտպանել անաչառապէս, եւ կամ «եթէ իրօք [illegible] ըսուած բանը նիւթողներ կային՝ երեւան հանել եւ պատժել, զի վերջը ծածկելով կը սաստկացունենք, եւ ամբողջ մարմնոյն վերայ փառութիւն կը բերենք»։ Ինչպէս խիստ լաւ կ'ըսէ Գեր. Եպիսկոպոսը։

Այս ցաւակրութեամբ հրաժարեցայ Ազգային ժողովոյ անդամակցութենէն, տեսնելով որ մէկ կողմէն Ազգային ժողովն խստապահանջ կը գտնուէր, եւ Եկեղեցականութիւնն [illegible] երդմնելէ անդին չէր անցներ։ Բայց սակայն եկեղեցականութիւնը կ'անարգուէր։ Եւ միթէ իրաւունք չի՞ տար ինձ Գեր. Հմայեակ Եպիսկոպոս բողոքս յետս կոչելու, երբ ինքը յուսահատ «ո՞վ պիտի քննէ» կ'աղաղակէ. երբ ինքզինքն «հազիւ ուրեմն մի անդամ անդամակիցը» կը համարի Համագումար ժողովոյն, եւ իւր «մի ձայնն ու մի քուէն» անբաւական կը համարի ճշմարտութիւնն յերեւան ածելու. միթէ իրաւացի չգտնե՞ր իմ հրաժարականն յԱզգային ժողովոյ, երբ իբր եկեղեցական երեսփոխան, հարկ պիտի լինէր ինձ թերեւս շարունակաբար Եկեղեցականաց ոմանց՝ աչառութեան, կեղծաւորութեան եւ խարդախութեան դէմ խօսողներուն ունկնդիր միայն լինել եւ գայթակղիլ։

Գեր. Հմայեակ Սրբազան Գիմաքսեան, իմ նախածանօթ բարեկամս, կը հաւատամ թէ իրաւունք պիտի տայ ինձ, եւ առաւել որ եւ է նախապաշարման թէ հնարող ձեւակերպութեամբ կը խօսիմ, պիտի ընդունի, թէ ես ոչ ոքի դէմ թշնամութիւն ունիմ, մինչդեռ այլք իրենց նախանձաբեկ սրտով յայտնի կ'ընեն իրենց գաղտնի թշնամութիւնն. թէ այնպիսեաց դէմ անվեհեր գտնուելուս համար է որ կը խորշիմ բողոքելէ. թէ իմ հայրենի Ս. Եկեղեցւոյս անվրդով եւ անշփոթ ծառայել չունիմ բաղձանք արտաքին ո՛ եւ է պաշտօններու, որոց ամենն ալ ժամանակին կատարած եմ իմփոխանն՝ յօգուտ Հայրենեաց միայն, եւ ո՛չ ի չահ անձին. թէ այսուհետեւ ես՝ ինչպէս ի վաղուց, մի եւ նոյն բարեկամութեամբ եւ ի Քրիստոս Եղբայրական սիրով կը յարգեմ զինքն ի սրտէ։

Մնալով ողջունիւ մեծարանաց
խոնարհ ծառայ ի Տէր
ՅՈՎ. ՔՀ. ՄԿՐԵԱՆ

9 Նոյեմբեր 1882
Կ. Պոլիս.

ՆՈՒԷՐ
ԱՌ
ԱԶՆՈՒՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ * * *

ԳՈՒԹ

Ա.

Օրհնեալ Հրեշտակ որ յերկնից
Ոփոփել գաս յայս աշխարհ,
Թշուառութիւն, ողբ, կսկիծ
Հէք մարդկութեան պատժահար.
Վեհ բարութեանց սուրբ Հրեշտակ
Ո Գութ ազու, երկնաւոր
Կը պահպանես թեւոց տակ
Որբն ու այրին սգաւոր։
Փրկիչն անկեալ մարդկութեան
Երբ ի յերկնից վայր իջաւ՝
Ամեն չարեաց դէմ պահպան,
Լոյս Ջուարթուն քեզ դըրաւ։
Բերան նորա երկնային
Ցանիծապարտն այս երկրի,
Դիւ չէր խօսած տակաւին.
Դժոխք մ'էր երկիր խղճալի։

Բ.

Ինչպէս մի նաւ որ յալէկոծ Ովկէան,
Ջուր մաքառի ընդդէմ տարերց
բարկութեան.
Երկին և ծով, հողմ, փոթորիկ ի
միասին
Ջինքն ի կորուստ կը տանին։
Անդրդմութիւն նոյնպէս անխիղճ,
դըժնդակ,
Շանթէր զերկիր զերդ չարութեան
ժանտ Հրեշտակ.
Եւ այս երկիր եռեւ նորա քամըր-
ների,
Երթայր ի մահ սոգալի։
Թշուառացեալ տիեզերաց բովան-
դակ,
Որոյ իրաւունքն էշխէր միայն բա-
ցարձակ։
Մի ազգ յաղթէր. և ազգն ամբողջ
թշնամի,
Դատէր մահու արժանի։
Տըգիտութիւն և մոլութիւն յայս
աշխարհ,
Կը տիրէին զերդ բռնաւոր այսահար.
Ջմարդկութիւն Սատան իբր որս մի
նկատէր։
Ջոր ի գեհեն կը վարէր։
Եւ այն ատեն փիւնիկեցին, կարքե-
դոնի,
Իւր զաւակն իսկ զոհէր դիւաց ի
պաչտօն,
Ջի պահանջէր մի կոյր աստուած
այդ արիւն,
Իւր պաշտօղէն կուրագոյն։
Ահա Հռովմ որ արբեցեալ յիմարի,
Իւրն պէտք են գազանամարտք
վայրենի։
Իւրն պէտք են առ ի հաճոյս իւր
աչաց։
Ցեսնել զմահ հէք գերեաց։
Կեսար բազմի։ Մարտիկք սըրոյ ի
կրկէս,
Եւ գոչեցէք երբոր կիջնէք յասպա-
րէզ.
" Ողջո՛յն, կեսա՛ր։ Նա որ կերթայ
մեռնելու,
Քեզ բարեւէ յայս ժամու։„
Անխղճութիւն ծագաց ի ծագս աշ-
խարհի,
Մարդոց վիճակն ըրաւ այնպէս ող-
բալի,
Այնպէս մարդիկ մէն մի գազան
մարդախանձ,
Ցարոյց վայրագ դէմ միմեանց։
Եւ այն ատեն ողորմելի մարդկու-
թեան
Կոծերն այնքան սրտամորմոք բարձ-
րացան,
Որ Երկինք իսկ անհուն ի սէր և
անբաւ,
Մարդոյն ի շնորհս լեցուեցաւ։
Ցանըմ պահու յերկնից բարձանց
յատեղաց,
Լի այն սիրովն իջաւ յերկիր բանն
Աստուած.
Եւ այն ամէն անհուն չարեաց զերդ
դարման,
Մի բառ հնչեց իւր բերան։
Անունդ էր այն, ո՛ գթութիւն յու-
սածին,
Օրհնեալ տեսքեդ այնքան բարիք կը
բղխին,
Որ անշուշտ լոկ Աստուածորդւոյն
պատկանէր,
Ցերկնից ի վայր քեզ բերել։

Գ.

Բարութեանց աղբիւր
Ո գութ երկնաբոյր
Հազիւ ցուցընես
Լուսափայլդ երես
Որ շնորհահարի
Եսութիւն մոլի։
Ջիկայ տառապանք
Որ իւր սփոփանք
Ջը գտնէ իսկոյն,
Երբ երեւիս դուն։
Դերին ի բանտի
Թշուառ կինն այրի
Որբն անմխիթար,
Ցաղքատութեան հայր,
Հիւանդն ի մահճի
Սովեալն որ տանջի,
Անպաշտպան մանուկ
Կամ ծեր աննեցուկ,
Մի բանիւ համայն
Նոքա որք կուլան
Ամէն սէր, գորով
Իքէն յուսալով,
Սրտիւ դառնալից,
Ուր տիրէ կսկիծ,
Վշտաց անդունդէն
Քեզ կ'աղաղակեն։

([illegible])
ՍՏԵՓԱՆ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՃԵԱՆ

ԳԱՄԷԼԻԱ
(ՆԱԽԿԻՆ ԿԼՈՒԱՌ)

109 — ԿԱԼԱԴԱ ՍԱՆՏՐՔՃԸԼԱՐ ՓՈՂՈՑ — 109

Երբեմն Քօնթի Շահինի եւ յետոյ «Կլուառ» անուամբ մեր վարչութեան ներքեւ գտնուած ծխախոտի գործարանն, այս անգամ կառավարական պաշտօնական ազդարարութեամբ իւր անունն Գամէլիա փոխելով, ըստ նախնոյն ամեն ջան եւ զոհողութիւն չպիտի խնայուի մեր կողմէն աւելի եւս ընդհանրութեան գոհունակութեան արժանանալու, եւ նորա ճաշակը լիովին գոհացնելու համար. հետեւաբար կը հրաւիրեմք մեր արգոյ յաճախորդներն, որ փութան պատուել սոյն գործարանն, եւ նորա արտադրութեան ազնիւ եւ ընտիր ծխախոտներէ բազդաբեալ լինելն փորձով հաստատեն։

Մասնաւոր խնամով նոր ձեռք բերուած Եէնիճէի հատընտիր բերքերուն շնորհիւ յաճախորդք կարող են գտնել մեր քով այնպիսի անխառն եւ զուտ հոտաւէտ ծխախոտ եւ գլանիկներ, որոնց գերազանցութեան չեն կարող հաւասարիլ եւ բաղդատութեան մտնել ուրիշ որ եւ է ծխախոտի արտադրութիւնք։

Թէ Կ. Պոլսէն տրուած եւ թէ գաւառներէն խրկուած յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ եւ փութանակի կը կատարուին, ինչ քանակութեամբ որ ըլլան տրուած հրամաններն։

Օտար երկիրներէ եկած յանձնարարութիւնք ըստ մաքսային օրինաց պանդըրօլի տուրքէ ազատ են։

Մթերանոց, կալաթա Սանտրգճըլար փողոց թիւ 109.
Մասնաճիւղ, Կ. Պոլիս Պալըք-բազար թիւ 165.

ՏԷՄԻՐՃԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԳԻՆԵՐ

ԾԽԱԽՈՏ

Հին 300 նոց 10 տրամնոց 7 1/2 ղրշնոցն = Նոր 240 նոց 25 կրամնոց 6 ղրշ
» 200 » » » 5 » = » 160 » » » 4 »
» 150 » » » 3 3/4 » = » 120 » « » 3 »

Մնացորդ տեսակներն իրենց պանտրօլի վրայ եղած գիներովն։

ՍԻԿԱՐ

Հին 300 նոց 25 հատնոց 7 1/2 ղրշնոց = Նոր 240 նոց 25 հատնոց 6 ղրշ
» 200 » » » 5 » = » 160 » » » 4 »
» 150 » » » 3 3/4 » = » 120 » » » 3 »

100 նոց եւ 80 նոցն իրենց նախնի գիներովն։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ
ՀԱՅՈՑ

—=— (10)

(Մեծ Մ——— Թ——)

Ռուսաց մէջ երկար դատողութիւններ եղած են գիւղացու կեանքը բարուքելու համար։ Այս տարի այն դատողութեանց կարեւորագոյն եզրակացութիւնն իրագործեցաւ։ Ռուս գիւղացին թշուառ է այն պատճառաւ որ նա հող չունի մշակելու, կամ քիչ ունի, ասում էին շատեր. ուրեմն կառավարութիւնը պիտի հիմնարկէ բանքաներ և անըսպառ տոկոսով փող տայ պարտական գիւղացւոց, որ նոքա հող գնեն իրենց համար և առհասարակ փոխառութեան ձեռքէ ընթանան։ Արդարեւ գիւղացին երբեմն մեծ ընտանիք ունի և քիչ հող, նմանապէս և փողի կարօտ է։ Բայց բանքաները, ինչպէս գիւղին է հասկնալ, երբեք չեն կարող բարեբախտացնել գիւղացին քանի որ նահապետական ձեւով է վարում նա իւր տնտեսութիւնը։ Այժմ գիւղացին իւր բոլոր յոյսը դրած է իւր հողին ու հունձքին վրայ։ —շատ հող ունեցած ժամանակ ճիշդ նոյնպէս պիտի վարուի. բայց ամեն տարի բարեբեր չէ հաւասարապէս, կան և անբեր տարիներ երբ նա մեծամեծ վնասներ է կրում։ Կատարեալ գիւղացին իւր հասոյթի աղբիւրները պիտի շատացնէ, բաց ի հողէն կամ հունձքէն նա պիտի ունենայ և հաւեր, և անասուններ ու կաթնատնտեսութիւն, և պտղաբերութիւն, որպէս զի ամառը դաշտերում աշխատելէ յետոյ ձմեռը ձեռագործով պարապի։ Գիւղական դպրոցները գիւղացու հասոյթի աղբիւրները բազմացնելով, բոլորովին կ'ապահովեն նորա կեանքը։ Ռուս կառավարութիւնը այս կարեւոր միջոցը անուշադիր թողնելով այս տարի բանքաներ ու դոյա ճիւղեր բացաւ զանազան տեղերում, որպէս զի աժան տոկոսով կամ փարկով գիւղացուն հող գնելում օգնէ։ Այս դրամական օգնութիւնը գրեթէ ոչ ինչ նշանակութիւն ունի ընդհանուրի համար. բայց եթէ ենթադրեալ գիւղական դպրոցներ հիմնարկուէին, այն ժամանակ դրամական օգնութիւնը խիստ օգտակար կը լինի։

Հայք իրենք իրենց սեփական ձեռամբ պիտի անեն ամեն բան և սա առանձին բախտ է, զի որքան քիչ յուսան օտարին վրայ և շատ իրենց անձնական ուժին վրայ, այնքան աւելի հիմնաւորապէս կը զարգանան, այնքան աւելի և տոկուն կը լինին։ Ժողովուրդը ինքը պիտի իւր կարիքը հոգայ. բայց կարեւոր է նմա առաջնորդել, բարի օրինակ ցուցնել և փորձ անել. Հայ ժողովրդի առաջնորդը Ցաճկաստանում Միացեալ ընկերութիւնք և Տնտեսական Միութիւն, իսկ Ռուսիայում՝ Բարեգործական ընկերութիւնը պիտի լինին։ Դոքա պարտաւոր են հաւասարապէս խնամել ժողովուրդը, օրինաւոր զարգացման օրինաւոր միջոցներ (գիւղական արուեստանոց դպրոցներ) գործադրել և միանգամայն Ռուսաց կառավարութեան բանքաներու պաշտօնը կատարել Հայոց նկատմամբ։ Այդ ընկերութեանց դրամի աղբիւրը Հայ ազգի նուիրատուութիւնն է. այդ նուիրատուութիւնը թէեւ ազգին համար է գործադրւում, այնու ամենայնիւ սպառելով որ ապօրէն է։

Առ հասարակ մեր Բարեգործական ընկերութիւնները իրաւունք չունին ազգի նուիրած գումարը ապարդիւն (առանց դրամական շահու) սպառելու, այն պատճառաւ որ նուիրատուութիւնը առատ և անսահման լինել չի կարող, իսկ կարօտութիւն միշտ պիտի լինի։ Եթէ առեւտուրը (պարզ է որ ունեւոր և փողով աշխատողներն են նուէր տուողները) հայրենեաց սահմանէն դուրս չըլնէր, այն ժամանակ թերեւս ներելի էր նուիրատուաց փողն այդպէս վատնել, զի ազգի մի մասէն առացածը միւսին կը տրուէր. բայց որովհետեւ առեւտուրը հայրենեաց սահմանէն անցնում է և համաշխարհային ասպարէզ մտնելով միջազգային դառնում, ուստի և անկարելի է յուսալ ու պնդել թէ ազգն ընդհանրապէս օրէ ցօր և տարուէ տարի հարըստանում է և կարող է նուիրատուութիւնը շարունակել առատութեամբ։

Շատ կարելի է որ այդ միջազգային առեւտուրը օրէ ցօր աղքատացընում է ունեւոր դասը (որ զարմանք չէ)։ Եթէ ունեւոր դասը աղքատանայ, նորա նուիրատուութիւնը բնականապէս պիտի նուազի. և որովհետեւ նուիրատուութեան կարօտ դասը միեւնոյն ժամանակ չի հարըստանում, այլ թերեւս աւելի վատթար վիճակի է ընկնում, ի՞նչ պիտի անէ. այդ կարօտ դասը միշտ պիտի դիմէ ունեւոր բայց օրէ ցօր աղքատացող դասին։ Իսկ ունեւոր դասը առեւտրական վնասով և նուիրատուութեամբ վերջապէս աղքատանայ և կարօտ դասին դրութեան հասնի։ Այն ժամանակ արդէն ազգի մի [illegible] չպիտի լինի մուրացկան, այլ [illegible]։ Թէեւ այս դատողութիւնս ծայրայեղ է, բայց յուսամ խոհուն ընթերցողքս կը համաձայնին որ համաշխարհային առեւտուրի ասպարէզում բոլորովին կարելի է և օրինակներ շատ կան նաեւ մեր ժամանակակից ազգաց մէջ։ Այս չարալից պարագան ի նկատի ունենալով մեր ընկերութիւնք պիտի լաւ ըմբռնեն իրենց սրբազան պարտքը և ջանան ազգէն առացած նուիրատուութիւնն այնպէս գործադրել որ երբեք չսպառի և իբրեւ առեւտրական շարժական գումար, կարօտելոց հարստութեան պատճառ դառնայ ու միանգամայն շահուի, այսինքն աւելնայ, մեծնայ։ Գիւղական արուեստանոց դպրոցներ եթէ հիմնարկուին այդ գումարներով, և գիւղացւոց համար հողեր գնելու գործադրուին չափաւոր տոկոսով, այն ժամանակ այդ գումարը կը մեծնայ և ընկերութեանց սրբազան պարտքը կատարուած է։ Ազգի նուիրատուած գումարը ընկերութեանց ձեռամբ կը շահուի, ժողովուրդն ընդհանրապէս կը հարստանայ և, եթէ դժբախտաբար ունեւոր դասը միջազգային առեւտուրում վնաս կրէ և աղքատանայ, կարօտութենէ կ'ազատի. այս տեսակէտս օրինաւոր եմ համարում, զի եթէ ունեւոր և նուիրատուող մասն աղքատանայ, հարստացած մասէն օգնութիւն կ'առնայ, իսկ եթէ աւելի և աւելի հարստանայ, որ դպրոց ունենալէն յետոյ անտարակոյս է, աւելի եւս կը բախտաւորուի։

Այս դատողութեանս յուսամ կարելի է հետեւցնել թէ ամուլ բարեգործութիւնը, ինչպէս հասկցուած է վերջին տարիներս և գործադրւում է Հայոց մէջ, վնասակար է, զի Հայ բարեգործք վերջապէս իրենք պիտի կարօտութեան մէջ ընկնին, և տեղւոյս երկրագործական ճեմարանի Հայ ուսանող Պ. Թ. Մ.ի ծիծաղաշարժ խորհրդին հետեւին բռնադատեալ։ Պ. Թ. Մ. անշափ և անփոխճան հանգամանակութեանց սաթիւ առաջարկեց "[illegible]"։

ՎԵՐՋ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ
ՊՐԱԿՔ ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ
Տպագրեալ է Վենետիկ
Ի վանս Ս. Ղազարու

Ծանուցում. — Տարւոյս Բազմավիպին Առաջին եւ Երկրորդ եռամսեայ Պրակները հրատարակեցան։ Կը պարունակեն ազգային հնոտիից յօդուածներ, յորս յիշենք Այվազովսքի պատկերահանին վրայօք տեղեկութիւնը, եւ Նորագիւտ Պատմութիւն Ռուբինեանց վերջին ժամանակի, այսինքն Յովհաննու Տարսնի, Տորոնյօսու եպիսկոպոսի, Ժամանակագրութիւն Հայոց մակագրեալ յօդուածը։

Ունին նաեւ ուսումնական նորանոր եւ գիտեր պատկերազարդ, որպէս եւ ի քաղաքագիտական յօդուածս Իտալիայի այժմեան խնդրոյն վրայօք՝ պատկերաւոր, եւ կենսագրութիւն Տիերէ իտալացի արձանագործին։

Կը վաճառին ի Սեղբոս խան, եւ ամենայն ազգային գրավաճառաց քով։

Իւրաքանչիւր պրակի գինն է ֆր. 3։ Իսկ տարեկան բաժանորդութեան գինն չորս Պրակաց՝ է ֆրանք 10։

4—3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅՔ
Հեղինակ
Պ. Յ. Ա. ԿԱԴԻԵՐԻԱՍ
—=—

Սոյն Ֆրանսերէն գրքոյկն այժմ Արամեան գրատունը կը վաճառէ ի գին 7 ղրուշի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

կամ

Եւթ ուխտից Գեորգեայ Շեմնեան

Բաժանեալ յերկուս մասունս եւ համառօտ չորս ·

Աւագ Թարգմ. Գրիգ. Սուխեանեանց

Հրատարակիչ Մ. Կ. Սարըեան

Կեդրոնատեղին է Մէրճան չարշը թիւ 33 Յովհան Աշճեանի գրատունը ։ Եւ կը վաճառուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով նաեւ կամուրջի գլուխը սուճի Պօղոս ազային խանութը ։ Գին 4 ղրուշ ։

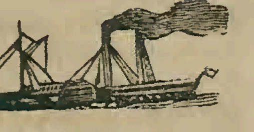

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվրբուլի եւ Արեւելեան մէջ ·

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2,500	Ֆլորենթեան	3,700
Ալեքսանդրա	2,500	Ֆլամինիան	3,700
Անատոլեան	2,500	Ֆլաւեան	3,700
Արաբեան	2,500	Իգեբեան	5,500
Արմենեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պալերմեան	6,000	Իտալեան	5,500
Պալեսթինեան	6,000	Լեւանտեան	2,200
Քարթեճեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սարդինեան	2,000	Լիգուրեան	800
Տաւրոս	700	Օթթոման	700
Էճիպշեան	3,700	Բերաեան	3,800
Ֆաբեան	3,700	Վենետեան	6,800
Ֆալերեան	3,700	Վիքթորեան	6,800

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով ։

Ուղեւորներու համար տեղ չունին ։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւհէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն ·
Զմիւռնիա, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք ·
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վանման եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլըրի ·
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ ·
Ջմիւռնիա, Պ. Ուիդոլ եւ ընկ.

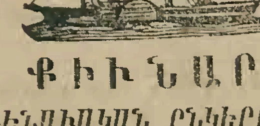

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որոնք յաճախ կը բանին Լիվրբուլի եւ Միջերկրական մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարաթօն	2,500
Ալճերիա	3,000	Նուբիա	2,500
Պարթիա	4,600	Բոթնիա	5,000
Պաւոնիա	3,800	Բաթաւիա	3.200
Պալմիրա	2,500	Բալթիք	3,000
Պրէմիէր [illegible]	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սկիթիա	4,600
Քաթալոնիա	4,700	Սամարիա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամոս	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կուբա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Մարաթոն շոգենաւը, (նաւապետ Նուլֆէնդըն) Լիվրբուլէն եկաւ զանազան վաճառքով, եւ ի մօտոյ պիտի մեկնի Լիվրբուլ վերադառնալու համար։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ–Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով ։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան Ղալաթիա ։
Տնօրէնք ընկերութեան
ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ
1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվրբուլ ·

> **LA VELOUTINE**
>
> ՄԵԾ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ
>
> **ԼԱ ՎԸԼՈՒԹԻՆ**
>
> ՑԱՏՈՒԿ ԲՐԻՆՁԻ ՓՈՇԻ
>
> Պատրաստեալ Պիւսմիւթով ուստի և օգտակար ներգործութիւն մ'ունի մորթի վրայ, որուն կը կպչի և չտեսնուիր, և այսպէս մանկական թարմութիւն մ'և բնական փայլունութիւն մը կուտայ երեսի գոյնին։
>
> Կը գտնուի Ֆէյ փարֆիւմէօրին քով փարիզ՝ Ռիւ տը լա փէ փողոց, և այլ ամեն փարֆիւմէօրներու և վարսայարդարաց քով։ 21—18

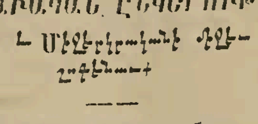

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի և Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4,200	Ոզիրիս	3,000
Ֆարօս	4,000	Նեփթիս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բեբօ	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Իզիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ատլանտիք	1,700
Մեմֆիս	3,250	Լոթիա	800
Նեբօ	3,250	Օլինդա	800
Մարէօտիս	3,250	Սեւիլ	750

Ատլանտիք շոգենաւը (նաւապետ ըՍըգիւըրդ) նաւահանգիստս պիտի հասնի դէպ ի վերջ ներկայ ամսոյս ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքնղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։ Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈՒԼ եւ ԸՆԿ. Գործակատար
Մէյտանըրգ սօգագ, Պոլիս
կամ առ Պ. ՆԷՎԻՅԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ
Թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա.
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ.
Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ ընկ.
Պէրութ	Յ. Բաժթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթոլ եւ ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէզրոբուլոյ

ՕՐԱՑՈՅՑ

1883 ՏԱՐՒՈՅ

ՍԵՊՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցի

Գին Մէկ դահեկան

Տպագրութիւն Արամեան

Կը գտնուի ամեն գրավաճառաց քով, նաեւ Ազգային Հիւանդանոցի գրասենեակը ի Մեծ Նոր խան թիւ 49 ։

ԱԶԴ

Արնաւուտ քէօյի մէջ երկու տունք կան ծախու, վերաբերեալ Տ. Ժ. եւ Ն. Վուրոյ եղբարց ։

Ով որ այս տուներէն մին կամ երկուքն ալ գնել ուզէ, պէտք է դիմէ նոյն գիւղն առ Տ. Թէոտոր Քացիկայ ։ եւ անոր հետ խօսի ։ 24—24

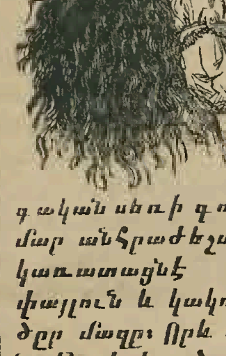

ԱՑԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ եղական գարման է ձեռաց ամեն տեսակ գեղեցկութեանց և այն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կընէ գործածողները ։

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանը համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կառատացնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կընէ գլխու կարծըր մազը։ Որև է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ · անշուշտ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կատարեալ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կանհետացնէ ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը՝ գործածողը խիստ վայելչագեղ կերպարանք մը կստանայ ։ Մայրաքաղաքիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն ։ Անուշահոտ ջուր մ'է, չէզը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է ։ դեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն ։ Այէրի վիկօրը հարցնել պէտք է ։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամէրիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա կոստանդնուպօլսոյ ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱՑՈՑ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հ. Շէրէր Գերմանացւոյ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԿՈՍԻ ԱՂԱԲԷԳԵԱՆ

Ի նպաստ Ազգային Հիւանդանոցի

Գին 7 1/2 դահեկան

Պատուարժան թարգմանիչը Մարկոս էֆէնտի Աղաբէգեան սոյն ընտիր գործը բոլորովին Ազգային Հիւանդանոցի նուիրած ըլլալով, ի նպաստ նոյն հաստատութեան պիտի վաճառուի ։

Կը գտնուի Ազգային Հիւանդանոցի գրասենեակը ի Մեծ Նոր խան թիւ 49 և բոլոր գրավաճառաց քով ։

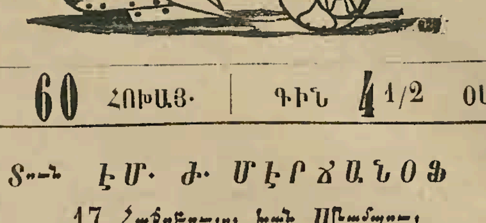

ՆՈՐ ԱՐՈՐ
Ցորեն ցանելու շինուած
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ
ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ
ՀԱՄԱՐ

PAR LA SOCIÉTÉ
H. F. ECKERT
ECKARTSBERG
BERLIN

ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ **60** ՀՈՒԽԱՅ · | ԳԻՆ **4** 1/2 ՕՍՄ. ԼԻՐԱ ·

Տէր ԷՄ. Ժ. ՄԷՐՃԱՆՕՖ

17 Հաճօբօղլու խան Սթամպօլ

Նոյնին քով կը գտնուին ցորենահար, սերմնարկու եւ յարդաջարդ մեքենաներ, խոտի մամուլ, Եգիպտացորենը զատող գործիք, նոր դրութեամբ եւ ձեռքով գործածելի ցորենահար ։

Նոյնպէս Լէյբսիկի Քարլ Քրաուզի գործարանէն ելած թանձրաքարտ եւ թուղթ կտրելու մեքենայ ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 12 Նոյ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ 109 5/8 առ	Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 23, 02 1/2 առ	Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. փօնտ. զօդուեցեալ	12, 30
բացուեցեալ	12, 35
կէս օրին	12, 35
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	76, 15
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ 6 0/0	5,15
» Օթօման	4,
Կ. Պոլսոյ Պանքան	9,
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	6,
Փոխ. 1863 (Մուքթոն) 6 0/0 Ֆր.	—
» 1865 » 6 0/0	74,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	65,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզոր)	23.75
» 1873 (Բինար) 6 0/0	58 30
Րումէլիի երկաթուղի	53.25
Լաւրիում գ. կ.	191,
Թրամուէյ (գ. կ.) Օսմ. լիր	330
Թզթադրամ »	1030
Հէյվաէնթիզ	40
Բէշլիք	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	109 37
Գաղղիական »	87 30
Բօլ	90 8
Գրեմից	51 20
Գաւառին թուղթ (գարիք)	928
» արծաթ (նոր)	91
Մէճիտիէի տարբերութիւն	107 39
Վեցնոց	124 30
Հինգնոց	207 20
Մէթալիք	204

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 21 Նոյեմ

Անգղ. փօնտ.	101 15/16
Օսմ. »	11 5/8
Փոխ. 1865	14 1/2
» 1869	12 7/8
» 1871	69
» 1873	23
» 1875	11 1/2
» 1877	81 1/4
Պանք Օթօման	19 1/8
Ռուս. փոխ. 75ի	84 1/2
Եգիպտ. միացեալ	67
» արտօնաւոր	90 1/4
Տայրա Սանիէ	68
Փոխ. Ռօշիլտ	91 1/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25:47

Փարիզ 23 Նոյեմ.

Գաղղ. փօնտ. 3 0/0	114·12,50
» » 5 0/0	80·15
Օսմ. փօնտ.	11·50
Փոխ. 1865 Ֆր.	70
» 1869	60
» 1873	55
Օսմ. Երկաթուղի	53·50
Պանք Օթօման գ. կ.	741,25
Քրէտի Լիօնէ գ. կ.	590
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	—
» » Արեւելեան	90
Իտալ. փօնտ.	89,75
Եգիպտ. միացեալ	342,50
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,23

Վիէննա 23 Նոյեմ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,50
Րումէլիի երկաթուղի	— —

ԿԷՍ ՕՐ 7.19

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

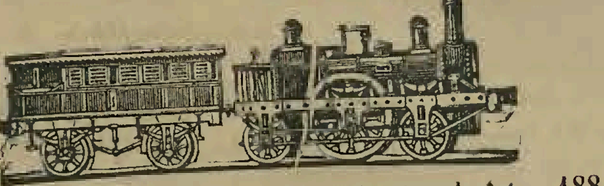

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱՑ — (Սկսեալ 1 Հոկտ. 1881 մինչեւ նոր տնօրէնութիւն)

ԳԻԾ Կ. ՊՈԼԻՍ – ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ

Կ. Պոլսէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 2 Ճանբ. Առտ. Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս	Մեկնում	7 15
Կում-գաբու		7 27
Եէտի-գուլէ		7 41
Մաքրիգիւղ		8
Այաստէֆանոս		8 14
Քիւչիւք-չէքմէճէ		8 26
Սբարթա-գուլէ		9 12
Հատըմքէօյ		9 49
Ջաթալճա		10 35
Գապաքճէ	Ժամանում	11 7
	Մեկնում	11 17
Սինէքլի		12 20
Չէրքէսքէօյ	Ժամ.	1 4
	Մեկ.	1 34
Չորլու	Ժամ.	2 23
	Մեկ.	2 33
Մուրաթլը-Քէօրէքլի		3 27
Սէյիտլէր-չիֆթլիք		4 2
Լիւլէ-Պուրկազ		4 45
Պապա-Էսքի		5 30
Բապօ-քէօյ		6 17
Ուզուն-քէօյ		7 15
Գուլէլի-Պուրկազ	Ժամ.	7 38
	Մեկ.	7 58
Ուրլի		8 24
Ադրիանուպոլիս	Ժամ.	9 14
		Իրիկ.

		Կառխմ. Թ. 122 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Ադրիանուպոլիս	Մեկ.	8 31
Գատըքէօյ		9 18
Մուսթաֆա փաշա		10 8
Հարմանլը		11 25
Թըրնովա	Ժամ.	12 2
	Մեկ.	12 43
Հասքէօյ-Գադաճըք		1 46
Եէնի-Մահալլէ		3 6
Բաբաղը		3 49
Գաթօնիցա		4 36
Փիլիպէ	Ժամ.	5 4
	Մեկ.	5 34
Թաթար Բազարճըք	Ժամ.	6 47
	Մեկ.	6 57
Սարամպէյ		7 31
		Իրիկ.

ԳԻԾ Ա. ՊՈԼԻՍ – ՍԱՐԱՄՊԷՅ

Սարամպէյէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 121 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Սարամպէյ	Մեկ.	6 7
Թաթար Բազարճըք	Ժամ.	6 41
	Մեկ.	6 51
Փիլիպէ	Ժամ.	8 4
	Մեկ.	8 29
Գաթօնիցա		9 2
Բաբաղը		9 47
Եէնի-Մահալլէ		10 35
Հասքէօյ-Գադաճըք		11 55
Թըրնովա	Ժամ.	12 43
	Մեկ.	1 23
Հարմանլը		2 11
Մուսթաֆա-փաշա		3 22
Գատըքէօյ		4 8
Ադրիանուպոլիս	Ժամ.	4 54
		Իրիկ.

		Կառխմ. Թ. 1 Ճանբ. Առտ. Ժ. Վ.
Ադրիանուպոլիս	Մեկ.	6
Ուրլի		6 52
Գուլէլի-Պուրկ. (Պէ-ֆէ)		7 16
Ուզուն-Քէօբրիւ		8 3
Բապօ-քէօյ		8 49
Պապա-Էսքի		9 49
Լիւլէ-Պուրկազ		10 29
Սէյիտլէր-չիֆթլիք		11 9
Մուրաթլը-Քէօրէքլի		11 45
Չորլու	Ժամ.	12 35
	Մեկ.	12 45
Չէրքէսքէօյ	Ժամ.	1 34
	Մեկ.	2 4
Սինէքլի		2 58
Գապաքճէ	Ժամ.	3 45
	Մեկ.	3 55
Ջաթալճա		4 32
Հատըմքէօյ		5 24
Սբարթա-գուլէ		6 1
Քիւչիւք-Չէքմէճէ		6 38
Այաստէֆանոս		6 51
Մաքրիգիւղ		7 5
Եէտի-գուլէ		7 26
Կում-գաբու		7 40
Կ. Պոլիս (Պէ-ֆէ)	Ժամ.	7 50
		Իրիկ.

ԳԻԾ ԳՈՒԼԷԼԻ-ՊՈՒՐԿԱԶ–ՏԷՏԷԱՂԱՃ

Տէտէաղաճէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 222 Խառն
222 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը կը բանի ։		Կէս օրէն վերջը Ժ. Վ.
Տէտէաղաճ	Մեկ.	12 14
Ֆէրրէ		1 54
Պիտիքլի		3 20
Սուֆլի		4 23
Տիմիթօքա		5 42
Գուլէլի-Պուրկազ	Ժամ.	6 17
		Իրիկ.

2 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

Ադրիանուպոլսէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 221 Խառն
221 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը կը բանի։		Առտ. Ժ. Վ.
Գուլէլի-Պուրկազ	Մեկ.	8 52
Տիմիթօքա		9 37
Սուֆլի		11 2
Պիտիքլի		12 10
Ֆէրրէ		1 21
Տէտէաղաճ	Ժամ.	2 28
		Իրիկ.

2 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

ԳԻԾ ԹՐՆՕՎԱ–ԵԱՄՊՕԼՈՒ

Թրնօվայէն մեկնող կառախումբ (*)		Կառխմ. Թ. 322 Խառն Իրիկ. Ժ. Վ.
Թրնօվա	Մեկ.	1 3
Գարաբունար		1 51
Րատնէ-մահալլէսի		3 2
Եէնի-Զաղրա		4 17
Քէրմանլը		5 15
Եամպօլու	Ժամ.	6 11
		Իրիկ.

122 եւ 121 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի ։

(*) 322 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կը բանի ։

Եամպօլուէն մեկնող կառախումբ (*)		Կառխմ. Թ. 321 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Եամպօլու	Մեկ.	7
Քէրմանլը		8 6
Եէնի-Զաղրա		9 14
Րատնէ-մահալլէսի		10 29
Գարաբունար		11 35
Թրնօվա	Ժամ.	12 17
		Իրիկ.

121 եւ 122 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։

(*) 321 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կը բանի։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ–ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Վառնայէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 402 Թղթատար Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Վառնա (Պէ-ֆէ)	Մեկ.		8 15
Տիւլէճէ?		8 47	8 49
Բրավատի		9 47	9 52
Շումնու–Րօտտ		10 45	10 50
Շէյթանճըք (Պէ-ֆէ)		11 45	12 8
Իշիքլար		12 55	12 57
Ռազկրատ		1 36	1 41
Վէթօվա		2 37	2 41
Չէրնավօտա		3 14	3 19
Ռուսճուք (Պէ-ֆէ)	Ժամ.	3 56	
		Իրիկ.	

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ–ՎԱՌՆԱ

Ռուսճուքէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 421 Խառն Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Ռուսճուք	Մեկ.	7 49	7
Չէրնավօտա		8 46	7 54
Վէթօվա		10 2	8 49
Ռազկրատ		11 13	10 20
Իշիքլար		12 7	11 16
Շէյթանճըք		1 28	12 36
Շումնու–Րօտտ		2 43	1 43
Բրավատի		3 53	2 48
Տիւլէճէ?		4 32	3 56
Վառնա	Ժամ.		
		Իրիկ.	

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ–ՎԱՌՆԱ

Ռուսճուքէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 401 Թղթատար Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Ռուսճուք (Պէ-ֆէ)	Մեկ.		11 10
Չէրնավօտա		11 52	11 57
Վէթօվա		12 34	12 36
Ռազկրատ		1 32	1 37
Իշիքլար		2 19	2 21
Շէյթանճըք (Պէ-ֆէ)		3 2	3 20
Շումնու–Րօտտ		4 6	4 11
Բրավատի		5 4	5 6
Տիւլէճէ?		6 5	6 5
Վառնա	Ժամ.	6 37	
		Իրիկ.	

Ծանօթ. — 401 եւ 402 թիւ թղթատար կառախումբք ամեն չարթու չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը միայն անցք կունենան ։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ–ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Վառնայէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 422 Խառն Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Վառնա	Մեկ.		8 15
Տիւլէճէ?		8 52	8 55
Բրավատի		10 1	10 6
Շումնու–Րօտտ		11 6	11 21
Շէյթանճըք		12 35	1 5
Իշիքլար		2 13	2 20
Ռազկրատ		3 3	3 18
Վէթօվա		4 20	4 23
Չէրնավօտա		5 2	5 7
Ռուսճուք	Ժամ.	5 54	
		Իրիկ.	

421 եւ 422 թիւ խառն կառախումբք ամեն չարթու երկուշաբթի, երեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ եւ կիրակի օրերը միայն անցք կ'ունենան ։

ԳԻԾ ՍԷԼԱՆԻԿ–ԻՒՍՔԻՒՊ–ՄԷԹՐՕՎԻՑԱ

Սէլանիկէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 522 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Սէլանիկ (Պէ-ֆէ)	Մեկ.	6 40
Թօփսին		7 8
Ամաթօվօ		8 34
Քարասուլու		9 9
Կումէնճէ (Հ-ւԲ)		9 25
Կէօրկէլի		10 27
Միրօվճէ		11 25
Սթրումնիցա (Հ-ւԲ)		11 42
		Կէս օր
Տէմիրգաբու (Պէ-ֆէ)	Ժամանում	12 31
	Մեկնում	12 56
Քրիվօլագ		2 4
Վէլէզիանօ-կրատսքօ		3 7
Քէօբրիւլիւ		4 30
Զէլէնիքօ		5 38
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	Ժամ.	6 34
		Իրիկ.

		Կառխմ. Թ. 622 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	Մեկ.	9
Եէլէշան		10 4
Քաչանիք		10 58
Վէրիզօվիչ		12 5
Լիբիան		1 9
Բրիշթինա		2 8
		Կէս օրէն վերջը
Միթրօվիցա (Պէ-ֆէ)	Ժամանում	8 14

Այս կառախումբ Սէլանիկէն եկող 522 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի ։

Միթրօվիցայէն մեկնող կառախումբ		Կառխմ. Թ. 621 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Միթրօվիցա (Պէ-ֆէ)	Մեկնում	8
Բրիշթինա		10
Լիբիան		11
Վէրիզօվիչ		12
Քաչանիք		[illegible]
Եէլէշան		[illegible]
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	Ժամ.	2 [illegible]
		Իրիկ.
		Կառխմ. Թ. 521 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	Մեկ.	6
Զէլէնիքօ		7 [illegible]
Քէօբրիւլիւ		8 [illegible]
Վէլէզիանօ-կրատսքօ		10 [illegible]
Քրիվօլագ		11 [illegible]
		Կէս օր
Տէմիրգաբու (Պէ-ֆէ)	Ժամանում	12 [illegible]
	Մեկնում	12 [illegible]
Սթրումնիցա		1 [illegible]
Միրօվճէ		1 [illegible]
Կէօրկէլի		2 [illegible]
Կումանճէ		3 [illegible]
Քարասուլու		3 [illegible]
Ամաթօվօ		4 [illegible]
Թօփսին		5 [illegible]
		Իրիկ.
Սէլանիկ (Պէ-ֆէ)	Ժամ.	6 [illegible]

Այս կառախումբ Միթրօվիցայէն եկող 621 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի ։